

Tema:
**Menneske-
rettigheter**
side 13-25

03/13

Venstres medlemsmagasin

liberal

Evaluér valet!

Valet hausten 2013 må evaluerast, og etter alt å dømme bør konklusjonen på evalueringa føre til fleire endringar i valordninga. Noreg gjennomførte ikkje godt nok.

Nordmenn er stolte av korleis landet stadig toppar tabellar over godt styrte land. Vi er stolte av korleis Noreg bidreg internasjonalt, til fredsbygging og til utvikling. Ikkje minst er vi stolte av Noregs engasjement for demokrati og menneskerettar, heime og ute.

Så var det dette med illusjonar og realitetar.

Denne hausten leverte Organisasjonen for sikkerhet og samarbeid i Europa (OSSE) sterk kritikk av måten stortingsvalet vart gjennomført på. OSSE var inviterte som internasjonale valobservatører, ei nødvendig ordning også for land som meiner dei har eit velutvikla demokrati.

Det er bekymringsverdig at nordmenn ukritisk stoler på at valsystemet er rettvist, meiner OSSE. Det er generelt bekymringsverdig at vi er bortskjemt med ein snill stat.

OSSE kritiserte Noreg mellom anna for at Stortinget sjølv er klagehandsamar dersom nokon klagar på gjennomføringa av valet – ei klår og uheldig dobbeltrolle. Dei kritiserte også at kandidatar på vallistene kan vere med og overvake valet som medlemmer av valstyrene. Og dei kritiserte ordninga om at stemmer i fylker med stort areal tel betydeleg meir enn stemmer i fylker med lite areal.

I tillegg vart fleire hundre førehandsstemmer til stortingsvalet forkasta fordi Posten ikkje klarte å levere i tide. Vi har altså ikkje klart å utvikle eit trygt system for førehandsstemming. Fordelinga av utjamningsmandat kunne blitt påverka av færre stemmer enn dei som aldri kom fram. Og det er ikkje langt unna at eit slikt antall stemmer kunne plassert SV under sperregrensa – eller Venstre over i 2009.

OSSE kom med tilsvarande kritikk også i 2009. Noko av kritikken lovde regjeringa klokeleg å følge opp, slik som ei oppmjuking av den anakronistiske plikta til å stille til val på lister ein ikkje vil vere assosiert med. Andre deler av kritikken, som kritikken av arealtillegget og av at veljarane ikkje får stryke eller kumulere kandidatar, vart kjapt avvist.

Vi har ei plikt til å ta denne kritikken på alvor dersom vi skal ha truverde når vi promoterer demokrati andre stader i verda. Det finst mange statar som har ei interesse av å avvise protestar gjennom å vise til mangel på internasjonal forståing for eit meir utvikla demokratisk, kulturelt eller moralsk system. Men det er inga god løype å preparere.

Lenger bak i bladet skriv Rebekka Borsch om at Noreg også på menneskerettsområdet kan ha godt av å ha eit sjølvkritisk blikk.

Så får det heller vere at dette skjedde samstundes som Venstre gjorde eit historisk godt val. Gratulerer med det, forresten.

Tema: Menneskerettigheter

Menneskerettighetene er under stadig press.

Temadelen handler om hvordan man driver valgkamp i Venstre-land. Kandidater, valgkampsjefer og andre forsøker å forklare oss hvordan vi kan vinne flere velgere

side 13-29

Borghild Tenden

Fra idrettshøyskolen via Stortinget til modellbransjen.

side 4-5

Møt den nye stortingsgruppen

Vi har snakket med våre ni representanter på Stortinget.

side 6-9

Anne Sender

Den tidligere forstanderen i Det mosaiske trossamfunn om de vanskelige spørsmålene.

side 26-27

Valgevaluering 10-11

Partisider 30-31

Sosialliberalt verksted 32-33

Unge Venstre 34-35

Baksiden 36

Ansvarlig redaktør: Trond Enger (trond.enger@venstre.no). *Redaktør:* Kjartan Almenning (kjartan@liberal.no). *Adresse:* Møllergt. 16, 0179 Oslo. *Telefon:* 22 40 43 50. *Telefaks:* 22 40 43 51. *E-post:* post@liberal.no. *Trykk:* Zoom Grafisk AS. Foto ved redaksjonen eller fra Venstres arkiv, med mindre annet er angitt.

Et grønnere Norge

En ambisiøs miljøpolitikk må ha mål om å sikre livsgrunnlaget for kommende generasjoner og for alle deler av verden, og skape likeverdige muligheter for alle.

Naturmiljøet er vårt livsgrunnlag. Det er et grunnleggende liberalt verdisyn å skape et økologisk likt utgangspunkt for alle generasjoner. Miljøpolitikk er å ta hensyn til langsiktige effekter på miljøet, selv om forurensning og overutnytting av ressurser kan gi kortsiktige fordeler. Globalt står vi overfor tre hovedutfordringer i miljøpolitikken: Utslipp av klimagasser, miljøgifter og tap av biologisk mangfold. Norge har et nasjonalt ansvar for disse miljøutfordringene. I tillegg gjenstår det mye regionalt og lokalt miljøarbeid i forhold til lokal luft- og vannkvalitet, ressurs- og avfallshåndtering, sikring av viktige naturområder og tilgang til natur.

Derfor er Venstre spesielt fornøyd med en tydeligere miljøprofil og sosial profil, i tillegg til viktige løft for næringsliv og kunnskap i budsjettforliket som ble fremforhandlet av Venstre, KrF og regjeringens partiene. Venstre har dermed fått større gjennomslag de første ukene på Stortinget enn vi hadde under åtte år med rødgrønn regjering.

Transportveksten i og mellom de største byene i Sør-Norge må i fremtiden skje med jernbane og kollektivtrafikk. Dagens jernbane er svingete og gammel, preget av ustabilitet, tekniske feil og klimatiske påkjenninger. Da må vi ruste opp dagens baner og bygge nye og mer konkurransedyktige traseer. Jernbanen skal være ryggraden i transportsystemet, både for nærtrafikk, fjerntrafikk og godstrafikk. Vi har gjennom åtte rødgrønne år sett et økende vedlikeholdsetterslep i jernbanen. Her er budsjettforliket viktig. Vi har fått inn 650 millioner ekstra, i tillegg til den økningen på 100 millioner som regjeringen la opp til. Det vil være kjempeviktig for at togene går når de skal her i landet, og et av de viktigste miljøgrepene vi kan ta. Og vi gjennomfører et stort jernbaneløft sammenlignet med det rødgrønne budsjettet.

Venstre har også fått gjennomslag for en endring av skattesystemet i grønnere retning. Det innebærer at skatter og avgifter på miljøforurensende aktivitet øker med om lag én milliard kroner i forhold til hva Høyre og Frp hadde lagt opp til i sitt budsjettforslag. I tillegg har regjeringen varslet at de vil sette ned en grønn skattekommissjon som skal se på hvordan man kan miljø- og klimaoptimalisere det norske skatte- og avgiftssystemet. Etter åtte år med rødgrønne hvilekjær på miljøavgiftsområdet, er det godt å endelig se at Venstres tankegang settes ut i praksis.

Budsjettavtalen innebærer også enda bedre vilkår for el-biler ved at leasing av el-bil og kjøp/bytte av batterier fritas for moms, kombinert med at Transnova som bygger ut infrastruktur for el-biler styrkes med 40 mill. kroner.

Budsjettet har fått en mer sosial profil med økt satsing på bl.a. bistand, ressurskrevende tjenester, tilskudd til oppfølging av mindreårige asylsøkere økte tilskudd til rus og psykiatri og gjeninnføring av tilskudd til frivillige organisasjoner som tilbyr rimelig overnatting og andre huma-

nitære tiltak overfor bostedsløse. Dette ble fjernet i Stoltenberg-regjeringens budsjettframlegg.

Jeg er spesielt glad for at vi har fått inn igjen 10 millioner til de aller svakeste, de som overnatter ute i hovedstaden og andre byer. Det skaper trygghet og verdighet for dem som står uten en bolig. Dette er ikke et stort beløp, men jeg vil ta det med fordi det er noe jeg personlig har vært sterkt engasjert i.

Vi er også fornøyd med en rekke andre gjennomslag som reversering av foreslått kutt på kulturfeltet, videreføre tilskudd til frivillige miljøorganisasjoner og gjennomslag for Venstres forslag om å etablere et eget norsk Regelråd for å kutte uheldig byråkrati for næringslivet (etter svensk suksessmodell).

Budsjettet er viktig. Men husk at dette er bare starten på fire år med gjennomslag for Venstre som vil gjøre Norge mer grønt, liberalt og sosialt.

Ha en riktig god jul alle sammen!

Trine Skei Grande
Venstres leder

Konkurrenten

Borghild Tenden (62) kjempet seg inn på Idrettshøgskolen og doblet stemmetallet for Akershus Venstre på ett stortingsvalg. Nå vil hun arbeide for økt konkurransekraft for norske gründere.

Per Magnus Finnanger Sandsmark

– Jeg hører at folk sier jeg er plikt-oppfyllende og flittig. Mine lærere og nære familie ville nok stusset litt over den karakteristikken. Jeg vil heller si jeg er effektiv og målbevisst, sier Borghild Tenden.

I åtte år har hun sittet på Stortinget. De siste fire årene som én i en tomannsgruppe. Der har hun vært den som oftest har måttet vente til siste innlegg og votert for Venstre. Hun har tatt alle innleggene Trine ikke har rukket å ta.

– Jeg trives heller ikke i bakgrunnen. Det jeg brenner for kan jeg snakke høyt og engasjert om, men jeg hater å måtte mene sterkt noe jeg ikke kan stå helt og fullt inne for. Det blir ofte litt mye spill i politikken. Det synes jeg er urett.

Konkurransemennesket

I ungdommen gikk det mye i idrett for Borghild. Drømmen var Idrettshøgskolen. –Jeg har et sterkt konkurranseinstinkt som jeg fikk utløp for både i idretten og senere i politikken. Samtidig

har jeg den egenskapen at når jeg har nådd et mål så vil jeg prøve noe nytt.

Det var løping som var den idretten Borghild utmerket seg i. Hun ble tidlig plukket ut i Stryn idrettslag og satset på som sprinter. – Det var det jeg var aller best på. Eller aller best var jeg ikke. Jeg har sett ryggen til Grethe Waitz mange ganger for å si det sånn, men når jeg følte jeg mestret løpingen og skulle velge hovedidrett på Idrettshøgskolen ble det alpint. Jeg måtte jo bli flink i noe annet.

Far kunne ikke være syk

Borghilds far var privat næringsdrivende, en gründer. – Han jobbet hele tiden. Jeg husker at jeg var misunnelig på de som fikk faren sin hjem klokken fire, kunne ta ferie og kunne slappe av om de ble syke, sier Borghild. Han var stolt av jobben sin. Hun var stolt av faren sin.

Det er fra oppveksten hennes at hun har det store engasjementet for verdiskaping. – Venstre på sitt beste er verdiskaping. Det var det som gjorde at jeg meldte meg inn i Venstre. Ungene var ute av huset. Jeg ville bidra med noe for samfunnet og gjøre noe nytt. Da var det å bli aktiv i Venstre og bidra i lokalsamfunnet og nasjonalpolitikken.

Gjennom mange år på lærerværelset på Valler videregående skole fikk hun inntrykk av at folk i offentlig sektor ikke forstår og ikke vil forstå privat sektor.

– Privat sektor fremstår som slemme i noens øyne. Det kjenner jeg meg ikke igjen i. Tvert i mot. Faren hadde både folk som var alkoholikere og med nerveproblemer an-

satt. De fikk tilpassede oppgaver, ble fulgt opp og fikk bidra med de kunnskapene og evnene de hadde.

Burde vært flere som meg

Hun er senior, kvinne, har variert arbeidserfaring og et langt liv utenfor. Borghild hører til en av sjeldenhetene i norsk politikk: Hun har for det meste arbeidet utenfor politikken og de frivillige organisasjonene.

– Det burde nok vært flere som meg i politikken. Det er et rom for oss som er kvinner, over femti og har lang yrkeserfaring. Det rommet bør vi ta og det rommet bør flere gi oss, sier Borghild.

Student og modell

Gjennom hele livet har Borghild studert. Etter Idrettshøgskolen har det blitt førsteavdeling juss, mellomfag i pedagogikk og hovedfag i sosiologi. Nå skal hun skrive master. Om verdiskaping selvfølgelig.

– Jeg sniker meg inn på Blindern igjen. Det er gøy. Jeg skal finne ut om det er en kultur for gründer-skap i Norge, og hva vi kan gjøre for å støtte opp om, eventuelt skape en slik kultur i Norge.

Allerede har Borghild snakket med mange gründere om dette. Det hun fort ser er at det er på markedsføring og synlighet, like mye som på kapital og byråkrati, at det skorter i begynnelsen. – Derfor har jeg blitt modell! sier hun, vifter litt med håret og ler.

Hennes venninne, naboen Rita Roarsen, designer klær. Hun har designet flere av antrekkene Borghild har brukt i sine godt over åtte år på Løvebakken. Nå har hun stilt opp som modell for

antrekkene og er å finne i et tittalls ulike antrekk på Roarsens hjemmeside. – Ofte skjønner ikke bedriftene hvorfor folk ikke finner frem til deres produkter og tjenester. Enkel tilgang til kompetanse og støtte på markedsføringssiden i etableringsfasen kan være et virkemiddel som gir en bedre kultur for gründer-skap, sier Borghild.

Grunnleggende liberal

Da Borghild på 70-tallet begynte på Idrettshøgskolen ble hun kjent med mange homofile. – Jeg kunne ikke forstå hva som var problemet med homofile. Klart de måtte ha samme rettigheter som alle andre når det gjelder ekteskap, adopsjon og trygghet. Jeg

Det burde nok vært flere som meg i politikken. Det er et rom for oss som er kvinner, over femti og har lang yrkeserfaring. Det rommet bør vi ta og det rommet bør flere gi oss.

er stolt av å ha sittet i Stortinget og stemt for den selvsagte felles ekteskapsloven.

Valgresultatet i 2009 var en nedtur. Hun ville i posisjon. Hun ville dra Norge i en ny retning. – Likevel følte jeg valget var selvforskyldt. Jeg hadde hele tiden vært uenig i å male oss inn i et hjørne. Venstre tjener på samarbeid med de andre borgerlige partiene, sier Borghild. – I begynnelsen var jeg veldig redd for at Venstre skulle bli helt irrelevante etter valget, men det ble vi ikke, mye takket være Trine og ikke minst takket være at vi ble mer og mer enige med Høyre og Fremskrittspartiet. Den økte enigheten på borgerlig side er det

jeg er mest stolt av etter de siste fire årene mine på stortinget.

Tenden er en solid Høyrefamilie i Stryn og Bærum er selve grunnfjellet til Høyre. Hun har alltid vært brennende opptatt av norsk EU-medlemskap. Likevel valgte kvinnen som var opptatt av verdiskaping Venstre. – Jeg har alltid vært litt provoserende liberal, enten det er i verdiskapingsdebatter, verdiskaping eller når det gjelder omstilling i velferdsstaten. Jeg ligger nok ganske nært Sveinung Rotevatn og Unge Venstre, men er kanskje mer målrettet enn dem, sier hun og ler litt.

– Jeg synes vi politikere er feige. Vi er mer opptatt av å ta vare på

det bestående enn å se fremover. Venstre burde gått i bresjen, men gjør vi det? Venstre har alltid vært moderne og modige. Det er nok det som har gjort at jeg har vært langt mer tiltrukket av Venstre enn Høyre. Nå når vi endelig har fått litt makt får vi se om vi bruker den på å forberede fremtiden og omstille oss. Jeg følger spent med, avslutter Tenden.

Møt Venstres nye stortings- gruppe

Trine Skei Grande

Oslo

Utanriks- og forsvarskomiteen

- Er det fint å endeleg ha ei skikkeleg gruppe å vere leiar for?

- Veldig! Det er vel først noe eg klarar å seie at det er skilnad på å vere to og ni utan å byrje å grine! Ekstremt stort skilnad. Det er jo ikkje sånn at ein jobbar så mykje mindre, men der veldig artig å ha fleire med på laget. For eksempel så er det deilig at nesten heile gruppa har vore på Politisk Kvarter eller på Dagsnytt 18, eller begge deler, i løpet av halv annan månad. Allereie første dagen på Stortinget var heile gruppa på talarstolen i stortingsalen. Det at vi hadde så mange gode kandidatar og brukte så mykje tid på skolere folk, det får vi veldig igjen for no. Så eg merkar at vår gruppe er mykje meir oppegåande enn mange andre grupper.

- Det er ikkje litt tungt av og til å måtte gi frå seg nokon av saksområda som du hadde full kontroll på før?

- Nei, verkeleg ikkje! Det har eg ikkje angra på eit sekund.

- Korleis er det å bli utanrikspolitkar?

- Det har eg gleda meg til. Det er ein av dei tinga vi hadde dårleg samvit for i førre periode, at vi ikkje fekk gjort noko skikkeleg på utanriks. Det er eit felt som opptek veldig mange i Venstre, så det skal bli artig å jobbe seg inn der. Men eg merkar at det er eit nytt tema som eg må lære meg, men det har eg jo gjort før.

- Har du funne ein fast kattepassar for alle utanlandsturane du skal på no då?

- Eg har ikkje vore på ein einaste tur med utanrikskomiteen, så eg trur ikkje det er så mykje reising, så det skal nok ordne seg.

Iselin Nybø

Rogaland

1. nestleiar i kyrkje-, utdanning- og forskningskomiteen

- Du er kjent for å vere ein stort fan av tv-serien West Wing. Er det å komme til Stortinget som å komme til det kvite hus?

- I så fall må det vere kaoset som til tider herskar som er likskapen.

- Du har fått ansvar for utdanningskomiteen. Kjenner du ansvaret tyngar når du har teke over eit av Venstre sine viktigaste saksfelt, og ikkje minst kanskje det viktigaste saksområde til Trine?

- Jo, men heldigvis så har eg ikkje berre arva saksområdet til Trine, eg har også arva rådgjevarane til Trine. Det har hjelpe på litt, kan du sei.

- Du er van med å jobbe mykje i din tidlegare jobb som advokat?

- Ja, men eg er også meir van med å jobbe lenge med ein ting. Det er annleis her. Her skjer det heile tida noko nytt.

- Du har fått prøve talarstolen og føler deg heime der?

- Ja, eg har fått prøve talarstolen, men eg vil ikkje seie eg føler meg heime der enno. Det går greit, men eg vil helst vere godt budd før eg går på talarstolen her. I bystyret tok eg gjerne ting meir på sparket, men det tør eg ikkje på Stortinget, enno.

- Første gong i Stortingssalen, det må vel ha vore ein West Wing-augneblink?

- Då tenkte eg, korleis skjedde dette?? Men vi har ei veldig hyggeleg gruppe, det må du skrive! Det er ein kjempebra gjeng.

Pål Farstad

Møre og Romsdal

Næringskomiteen

- Du har fått næringskomiteen, i likskap med den førre representanten frå fylket, Leif Helge Kongshaug. Møre og Romsdal er fylket for næringspolitikk?

- For meg var næringskomiteen eitt av mine førsteval. Eg har heldt på med næringsutvikling i mesteparten av mitt vaksne liv, så det var veldig naturleg for meg, og eg gler meg til å gjere ein jobb i fotspora til det han Leif Helge gjorde. Sjølv er eg ganske ny i politikken, men eg følgde Leif Helge lenge før eg blei aktiv politkar, og då eg sjølv var i næringslivet var han ein god kar å ha.

- Kva er dei store næringspolitiske kampene du skal kjempe på Stortinget dei neste fire åra?

- Venstre må løfte seg og bety noko i fiskeripolitikken, landbrukspolitikken og innan reiseliv. Og så må vi stå på for dei små bedriftene og sjølvstendig næringsdrivande. Det er sabla viktig for å utvikle den skogen av næringsliv vi skal ha, og ikkje berre dei største bedriftene. Og så skal Venstre vere blant dei som tør å vere tydeleg på at den todelinga vi har i økonomien er ei utfordring for den delen av økonomien som ikkje er oljesmurd.

- Du har fått prøve talarstolen. Føler du deg heime der?

- Eg er veldig audmjuk for den arenaen, det er heilt sikkert. Eg trivs på Stortinget og føler at dette skal bli ein god arena å jobbe på. Men kjepphøg er eg ikkje! Eg har stor respekt for Stortinget.

Terje Breivik

Hordaland

Finanskomiteen

- I regjeringa er det gjerne slik at finansministeren sit på pengesekken, og dei andre statsrådene kan legge så store planar dei vil, men ingenting blir gjort utan godkjenning frå finansdepartementet. Er det på same måte i stortingsgruppa, at ingen får lov å love noko før du har signert ut pengane?

- Vi er så heldige at vi har ei stortingsgruppe som er så samkøyrt og jobbar så godt saman at det ikkje er naudsynt med nokon som knip at pengesekken.

- Du får bryna forhandlingsevnene dine opp mot regjeringspartia i budsjetta framover. Budd for oppgåva?

- Eg har vel ikkje noko val! Om eg er budd eller ikkje... det må eg jo berre vere. Men forhandlingsprinsippa er jo dei same her som andre plassar. Og så er vi veldig heldige som overtek ei rådgjevarkorps som har vore med lenge og som kjenner alle sakene og prosessane på Stortinget godt. Det gjer min jobb langt enklare.

- Budsjettprosessen ligg midt i den viktigaste oppkøyringsfasen til langrennsesongen. Korleis skal dette gå?

- Huff, denne hausten har vore heilt begredeleg når det gjeld det fysiske. I haust kan ein vel seie at gjennomslaga vi har hatt både i Nydalen og i budsjettet har vore omvendt proporsjonalt med den fysiske formen.

Abid Q. Raja

Akershus

2. nestleiar i transport- og kommunikasjonskomiteen

- Dei fleste kjenner deg kanskje best frå andre saksfelt en samferdslepolitikken. Kor trygg føler du deg på å hoppe inn i samferdslekomiteen?

- Samferdsle er mykje og omfattande, men samstundes veldig lærerikt. Det er eit viktig område for Venstre, ikkje minst med alle banesatsingane som ligg og ventar rundt om i landet.

- Kor stor er skilnaden på å vere vararepresentant og på å vere fast som du er no?

- Det er stor skilnad! Som vara spring ein berre rundt og er forvirra det meste av tida. Å ha fast ansvar for komitearbeid, å ta imot førespurnadar frå presse, interesseorganisasjonar og andre, møter, og so vidare. Det er meir tidkrevande å vere stortingsrepresentant enn eg trudde det skulle vere.

- Du har også gjort karriere som sjakk ekspert i haust. Er du den beste sjakkspelaren i gruppa?

- Vi har ikkje hatt noko turnering enno. Kanskje vi burde det? Eg har ikke spelt noko særleg sjakk sidan ungdomsskulen, men det var artig å få prøve seg som ekspertkommentator.

- Om nokon i Venstre skulle slå deg, kven trur du har best sjans?

- Hmm, det må vere ein av dei store strategane. Kanskje om Sponheim gjorde eit comeback?

Sveinung Rotevatn

Sogn og Fjordane

Arbeids- og sosialkomiteen

- Du er den yngste representanten i gruppa, kanskje den yngste på Stortinget for Venstre nokon gong?

- Eg har prøvd å finne ut av det, og trur eg er den yngste nokon gong. Eg har spurt Odd Einar og han kan i alle fall ikkje komme på noen som har vore yngre.

- Opplever du aldersdiskriminering? Er du junioren i gjengen?

- Nei, det vil eg ikkje seie. Vi stiller ganske på likefot. I andre grupper så er det mykje hierarki, som handlar om ansiennitet og kva roller ein har hatt før. Hos oss er jo nesten alle heilt nye som Stortingsrepresentantar, og vi sit alle i kvar vår komité og har våre ansvarsområder, så hos oss er nok strukturen flatare.

- Du har fått ansvar for blant anna arbeidslivspolitikken. Du er kjend for å vere fritalande og er ikkje redd for å ta ei konflikt med fagrørsla. Korleis trur du dialogen med LO kjem til å bli?

- Det trur eg skal gå fint. Eg har hatt mange møter med arbeidstakarorganisasjonane allereie, og det har gått bra. Så er det ikkje noko løyndom at vi har ein betre dialog med dei organisasjonane som ikkje har brukt pengar på at vi skal tape val en dei som har gjort det. På den andre sida har vi god dialog med dei organisasjonane som er meir positive til fornuftige endringar, slik som til dømes NITO og Akademikeme er, så det skal nok gå bra.

Ola Elvestuen

Oslo

Leiar i energi- og miljøkomiteen

- Du har vore byråd nokre år. Er det meir eller mindre arbeid å vere komitéleiar på Stortinget?

- Arbeidet er jo konstant. Men det er annaleis. Byråd er veldig rett på og konkret, medan vi på Stortinget tek tinga eit lite steg tilbake, og tek færre men større avgjersler.

- Frå Oslopolitikken har du unike røynter med det å samarbeide med Høgre og Frp. Har du hatt nytte av det i fohandlingane i Nydalen og i budsjettarbeidet?

- Ja, det vil eg seie. Det er jo ein sammenhengande konflikt- og samarbeidssituasjon. Vi må vere villige til å bruke posisjonen vi har i Stortinget og leite etter fleirtal for dei posisjonane som er viktige for oss.

- Du har sagt at i Oslopolitikken blir det aldri vedteke noko til Høgre for Venstre. Vil det same gjelde på Stortinget dei neste fire åra?

- Det er noko meir komplisert på Stortinget, men maktgrunnlaget vårt ligg i den samarbeidsavtalen som er forhandla fram, og gjennom budsjett. Og så må vi også bruke den posisjonen vi har i Stortinget. Med den situasjonen vi har no vil også mykje av avgjerslene bli flytta tilbake til Stortinget att, og då vil også sjølve debatten bety meir enn den har gjort dei siste åtte åra.

Ketil Kjenseth

Oppland

Helse- og omsorgskomiteen

- Det er vel en stund sidan sist Oppland hadde ein venstremann på Stortinget?

- Ja, det stemmer. 68 år er det blitt, så det var vel på tide.

- Du har fått helse- og omsorgskomiteen. Helsepolitikken er kanskje ikkje det saksfeltet kor Venstre har markert seg mest. Har du nokon strategier for å endre på det?

- Ja, er har ein ambisjon om at vi skal bruke ein del tid på helse i tida framover. Eg hugsar då vi byrja å planlegge 2005-valkampen i partiet. Då fekk vi piska inn at vi måtte byrje å satse på skule, for å få eit bein til å stå på, i tillegg til miljø. Og først no, i årets valkamp, har vi klart å etablere oss skikkeleg som eit skuleparti. Ti år har det tatt sidan vi byrja det arbeidet. No har vi starta ein tilsvarande prosess på helse og omsorg. Vi brukte ein god del tid på det i programarbeidet og vi hadde det som tema på årets landsmøte.

- Sist du var på Stortinget var du rådgjevar. Kor stor er skilnaden på å vere rådgjevar og på å vere representant?

- Det er ganske stor forskjell. Fordelen med å ha jobba der er at eg kjenner rytmen der, men eg har eit heilt anna ansvar no. Den gongen kunne eg skrive utkast til innlegg og merknader, men det var ikkje eg som skulle stå for det. Og så har du salen i tillegg, med nerven som ligg i det. Brått står du der i eit replikkordskifte med statsministeren.

André Skjelstad

Nord-Trøndelag

Kommunal- og forvaltningskomiteen

- Du er no den som har nest lengst ansiennitet i stortingsgruppa. Har du brukt mykje tid på å lære alle dei ferske representantane korleis kopi-maskina fungerer?

- Heldigvis ikkje. Venstrefolk klara å finne ut av slike ting sjølv, veit du.

- Men du har i alle fall fått rolla som innpiskar. Kva gjer eigentleg innpiskaren?

- Det er eg som har ansvaret for å passe på at det alltid er det rette talet på Venstrerepresentantar i salen når det skal voterast.

- Kva blir dei store sakene i kommunal- og forvaltningskomiteen dei neste fire åra?

- Det er mange viktige saker, ikkje minst det å fornye og modernisere offentlig sektor, men den største saken vil nok vere kommunereforma. Eg kallar det ein demokratireform, kor vi skal flytte meir makt ned til det lokale nivået.

- Korleis kan Venstre påverke den prosessen?

- Vi er definitivt på vippen i denne saka. Regjeringa ønskjer å gå ned til to forvaltningsnivå, medan Venstre ønskjer å halde fram med å ha tre nivå slik som i dag, saman med fleirtalet på Stortinget. Så vi er på balansepunktet og har definitivt stor moglegheit til å påverke resultatet.

Arbeidsseier

En 8-årig ørkentilværelse endte med et valgresultatet på 5,23 prosent, og med en trehundreogfemti prosents økning av mannskapet i stortingsgruppa. Bra nok?

Kjartan Almeninng

- Skreller vi bort alt, så er dette i realiteten det beste valgresultatet på 40 år, sier Geir Olsen i stortingssekretariatet til Venstre. Han har vært mer eller mindre sentralt plassert på innsiden av alle Venstres valgkamper siden 1987. – Vi hadde et prosentmessig bedre valg i 2005, men denne gangen kan det ikke stilles spørsmål ved om velgerne var til låns eller noe slikt.

Høyre endte denne gangen på 27 prosent. I 2005 hadde de 14,1. Høyre og Arbeiderpartiet hadde til sammen 58 prosent, mot 47 i 2005. I et slikt landskap er det normalt svært vanskelig for Venstre å løfte seg. I 2013 gikk det likevel.

Et sammenhengende lag

- Vi skulle møte folk, én stemme av gangen, som et lag. Det var utgangspunktet da valgkampen var i startfasen i juni, og jeg tror det oppsummerer den dugnadsinnsatsen som var avgjørende for lagseieren, sier kommunikasjonsjef Steinar Haugsvær.

- Jeg tror at hvis vi bad valgkampaktivistene om å lage en liten oppsummering om hvem Venstre er, så hadde så godt som alle sammen klart å lage et lite ark der det stod skole, miljø, verdiskaping, velferd, folk først, og blågrønn regjering. Gjerne med ulike ord, men med likt innhold. Da har

vi god valgkamporganisasjon. Det hjelper ikke at Trine vinner TV-debattene hvis vi taper lunsj-debatten på alle arbeidsplassene dagen etterpå. Men når vi snakker om de samme tingene, så vinner vi sammen.

Realistisk forståelse

Veldig mye gikk bra med denne valgkampen, mener Olsen. En av de beste tingene var at partiapparatet hele tiden hadde et realistisk bilde av situasjonen. Det har ikke alltid vært tilfelle, mener han: Mange ganger har Venstre lullet seg inn i en forståelse av at det ordner seg når man nærmer seg valgdagen. - I år konkluderte vi allerede i et internt notat i mai at "akkurat nå er det mer som tyder på at det blir et valgresultat på rundt 5 prosent enn et brakvalg for Venstre."

- I tillegg hadde vi hele tiden tilgang til gode bakgrunnstall fra meningsmålingene, som viste oss hvordan velgerne flyttet på seg nærmest fra uke til uke, sier Haugsvær. Vi visste at vi hentet velgere fra Arbeiderpartiet, og at vi hadde litt problemer med å tette lekkasjen til Høyre. Vi visste at MDG ikke utgjorde noen nevneverdig trussel, og at det knapt fantes velgere som vandrer mellom Venstre og Krf eller Senterpartiet. Det gjorde at vi kunne ta gode kommunikasjonsbeslutninger daglig, for å nå velgerne vi skulle ha.

Strategi som suksessfaktor

- Vi hadde en strategi som fungerte. Og vi fulgte den. Det var ingenting som skjedde i valgkampen som vi ikke var forberedt på. I realiteten bestemte vi oss allerede i slutten av august for hva Trine skulle si i sluttappellen på NRKs partilederdebat to dager før valget. Det er enestående i Venstres nære historie, mener Olsen.

- Vi hadde et regjeringsstandpunkt som var troverdig. Det var en genistrek at vi bestemte oss for hvordan vi skulle håndtere maktspørsmålet allerede på landsmøtet i 2012, og at vi ikke ventet til 2013. Det var avgjørende for valg-

resultatet at det ikke kunne sås tvil om hva vi ville. Dette gjorde oss i aller høyeste grad også relevante – og gjorde dermed at frykten vi hadde for å drukne i valgkampen ikke slo til.

Sultne kandidater og organisasjon

- Vi hadde kandidater som var sultne, som begynte tidlig og som arbeidet hardt for å bli valgt. De kandidatene som stilte for andre eller tredje gang var bedre denne gangen. Vi hadde dessuten en veldig god bredde i det nasjonale mediebildet. Tidlig fryktet vi at alt skulle bli avhengig av partilederen, og at få andre skulle slippe

gjennom det nasjonale nåløyet. Et av målene vi tidlig satte oss var derfor å bygge opp andre kandidater i ulike medieredaksjoner, slik at flere skulle bli synlige. Det lykkes vi med.

Olsen fortsetter: - Vi hadde en organisasjon som det er all grunn til å være stolt av. I løpet av valgkampen kom det knapt opp noe negativt, som Trine måtte forholde seg til og som ville skapt støy. Se på sosiale medier i innspurten. Med en gang det var antydning til negativ kampanje, ble det tatt ned i løpet av få minutter. Ikke av et profesjonelt rådgiverapparat, men av vanlige Venstremedlemmer som var på med en gang. Det var høy grad av tillit, og det er viktig.

Flaks...

- Så hadde vi flaks. Det skjedde ikke noe uforutsatt som ødela valgkampen. Noen husker kanskje et oppslag i Aftenposten som skapte litt støy på slutten, der det ble skapt tvil om strategien og vårt forhold til Krf. Tilfeldighetene gjorde at Trine samme dag var gjesteredaktør i Nettavisen, og at hun hadde en avtale med VGTV like etter. Der kunne hun for åpne mikrofoner si at dette ikke medfører noe riktig. Hadde det tatt lenger tid, ville det vært vanskeligere å rette opp inntrykket.

- Jeg tror også vi hadde flaks med Miljøpartiet De Grønne, både med at de kom for tidlig i form, og med at de var til stede og ødela mye av den valgkampen SV og Ap hadde tenkt å føre mot Venstre. Og det var flaks at VG hadde daglige målinger der Venstre var målt litt for høyt, slik at vi kunne seile på en medvindsbølge inn mot valgdagen.

... og hard innsats

- Og til slutt ble det lagt ned et veldig hardt arbeid av veldig mange. Det gjelder ute i organisasjonen, det gjelder kandidater og valgkampsjefer, og det gjelder det nasjonale apparatet, sier Olsen.

10 dager før valget begynte det å duppe på målingene. Alarmen gikk. Nå skjer det igjen. Dette har vi vært med på før. Og nå har vi hatt alle store, planlagte medieutspill. Nå har vi ingen debatter vi skal i på TV før partilederdebatte om en uke. Nå blir vi usynlige i den viktigste fasen i valgkampen. Men situasjonen var forutsatt. Det skulle skapes stolte øyeblikk. – Vi satte oss ned og la en plan for komme oss inn i 2-3 av de daglige debattene som ble sendt på NRK. Jan-Christian jobbet som en helt, og vi endte i 5.

Men hva kan bli bedre?

- For eksempel sakseierskap, sier Olsen. - Vi har i realiteten eierskap til to saker: Skole og miljø. Vi har tatt viktige skritt på begge disse områdene, men vi må ha et bredere sakseierskap for å nå inn i nye velgergrupper. Det er ett av hovedfokusområdene nå.

- Og så er det en del ting vi skal være forberedt på. Hvordan er regjeringssituasjonen om tre og et halvt år? Sannsynligvis er det en ikke spesielt populær regjering som sitter med tømmene. Blir vi assosiert til et alternativ som folk egentlig ikke synes er så bra?

Venstre kommer til å trenge vi en betydelig politiske fornyelse fra og med neste stortingsvalgprogram, tror Olsen. Programmet vi har i dag består av politikk som partiet har gått til valg på før uten å få gjennomslag. Den parlamentariske situasjonen gir derimot stort gjennomslag de neste fire årene. Da må vi finne nye utfordringer å løse.

Fra 5,23 til 9,23

- Vi skal være godt fornøyde, men ikke helt fornøyde, sier kommunikasjonsjef Haugsvær. – Vi skal huske at vi hadde et mål som var høyere enn resultatet, og det nådde vi ikke. Det betyr at vi må ta alt det gode vi gjorde i 2013 og gjøre det enda bedre i 2015 og 2017. Vi fikk mye skryt for annonsekampanjen som vi brukte store

delers av valgkampbudsjettet på, og som bransjen kåret til den suverent beste reklamekampanjen i den perioden. Men det vi vet er at valgkampen i 2017 blir helt ulik den vi har vært gjennom. Den omstillingen må vi henge med på.

- Hvordan vi ter oss når vi har stortingsmakt de neste fire årene

vil avgjøre mye, tror Olsen. - Økonomi er et stikkord i smal og bred forstand, både for partiet, men også fordi den økonomiske situasjonen i landet rundt oss kommer til å være avgjørende. Lykkes vi med alt dette så kan vi godt nå helt opp til 9,23 i 2017.

Størst oppslutning i prosent

Kommune	Innb. m/ st.rett	Prosent	Endring	Stemmetall
Eid	4 284	23,6	12,7	788
Ulvik	809	19,8	4,8	128
Granvin	705	13,7	4,2	77
Bærum	79 260	9,3	1,9	6 279
Kristiansund	17 754	9,1	5,9	1 204
Smøla	1 645	9	0,5	111
Kautokeino	2 193	8,9	1,7	128
Asker	38 963	8,9	1,8	2 947
Hornindal	897	8,6	3,4	64
Verran	1 902	8,6	3,2	121
Ullensvang	2 465	8,5	2,8	166
Hamarøy	1 368	8,5	3,4	87
Gloppen	4 203	8,3	5,6	284
Askvoll	2 296	8,2	4,2	146
Averøy	4 107	8,2	-0,5	254
Oslo	435 708	8,2	1,8	28 619
Vågsøy	4 385	8,1	5	270
Hurdal	1 992	8,1	3,3	123
Sandøy	904	7,9	2,4	55
Nesodden	12 595	7,6	0,8	803
Hadsel	6 041	7,5	5,3	324
Oppegård	18 624	7,5	2,2	1 197
Voss	10 525	7,2	2,3	589
Kongsberg	18 565	7,1	3,5	1 050
Molde	19 017	7	2,4	1 030

Håper på asylbarn-løsning før jul

Venstre og KrF vil endre lov eller forskrift for å unngå nye saker der barn sendes ut av landet etter å ha levd i usikkerhet i inntil 10 år. - Hensynet til hva som er barnefaglig forsvarlig må vektlegges sterkere enn i dag, sier Venstres leder Trine Skei Grande.

Steinar Haugsvær

Venstre har gjennom mange år i Stortinget arbeidet for å endre lov eller forskrift for å hindre at mindreårige asylsøkere blir sendt ut av Norge etter å ha vært i landet i årevis.

- I samarbeidsavtalen med regjeringspartiene fikk vi til en god løsning for asylbarna, men den konkrete jobben gjenstår med å rydde opp i kaoset etter de rødgrønne. Den jobben har vi startet på nå, påpeker Skei Grande.

Arbeid med avtaletekst

I desember startet arbeidet med konkretisering av avtaleteksten, og for asylbarna er det bl.a. denne teksten i samarbeidsavtalen som ligger til grunn for arbeidet.

«Varig ordning som sikrer sterke vektlegging av barns situasjon: Barns tilknytning til Norge gjennom flere års botid i Norge skal

klargjøres gjennom en regelendring som gjør at utlendingsmyndighetene i større grad vektlegger hensynet til hva som er barnefaglig forsvarlig. Forutsetningen er at foreldrene som hovedregel har medvirket til å avklare sin identitet og bidratt til å muliggjøre retur, men at retur ikke har vært mulig.»

Teksten i samarbeidsavtalen mellom Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og KrF omfatter hele utlendingsfeltet, og justisminister Anders Anundsen (Frp) er selv involvert i samtale.

I dagens regelverk (gjennom år forvaltet av de rødgrønne), står det helt klart i loven at barns tilknytning til riket skal tillegges vekt, og at innvandringsregulerende hensyn kan tillegges vekt. – Utfordringen har vært at det siste punktet har vært tillagt størst vekt, og bidratt til uverdige

Fakta:

Avtale om asylbarn

- Stortingsmeldingen «Barn på flukt» ble behandlet av Stortinget før jul i 2012. Venstres mente meldingen av en ren drøftingsoppgave om barn på flukt, og at den ikke ville medføre endringer i praksis.

- Venstre foreslo bl.a. følgende under Stortingets behandling: «endre utlendingsforskriften slik at det tydelig kommer frem at jo viktigere avgjørelsen er for barnet, desto mer skal det til for å la innvandringsregulerende hensyn få forrang», og «endre utlendingsforskriften slik at det tydelig kommer frem at et avslag på bakgrunn av innvandringsregulerende hensyn må være forsvarlig i et barnerettslig perspektiv.

- 30. september signerte Venstre, KrF, Frp og Høyre en samarbeidsavtale som også inneholdt et vedlegg om utlendingsfeltet. I vedlegget omhandler to avsnitt barns situasjon. Det er bl.a. disse som er gjenstand for forhandlinger mellom regjeringspartiene, Venstre og KrF.

- Les mer om samarbeidsavtalen på: <http://www.venstre.no/artikkel/51843>

forhold for asylbarna, sier Skei Grande.

Neda-saken

Neda-saken er ifølge Venstre en av sakene som illustrerer at det eksisterende regelverket for asylbarn må endres og at hensynet til barns beste må veie tyngre. Tolv år gamle Neda Ibrahim ble sendt tilbake til Jordan med familien etter ti år på asylmottak i Sandnes.

– Det er hjerterått og inhumant å deportere barn som har levd i Norge i ti år, uavhengig av hva foreldrene måtte ha gjort. Slike saker må vi unngå i framtiden. Da er det ikke tilstrekkelig med

politiske signaler slik den forrige regjeringen la opp til. At slike signaler ble skrevet inn i stortingsmeldingen om barn på flukt i fjor, solgte SV som en stor seier. Det var det definitivt ikke, understreker Skei Grande.

- Vi jobber hardt for å komme fram til et resultat og håper å bli ferdige til jul. Foreløpig har vi bare vært i sonderinger, sier justisminister Anundsen til NTB. - Jeg legger opp til å lage et grunnlag for diskusjon, som gjør det mulig for oss å konkludere så raskt som mulig, fortsetter han.

steinar@venstre.no

Neda Ibrahim (Foto: NOAS)

Tema: Menneske- rettigheter

Putins Russland

Menneskerettighetssituasjonen blir stadig verre i Putins Russland.

side 14-17

Et ansvar for å beskytte?

- Jeg mener plikten til å beskytte er et sivilisasjonsfremskritt, sier Jan Egeland.

side 18-19

Retten til mat og frihet

Kari Helene Partapuoli skriver om menneskerettigheter og utviklingsarbeid.

side 28-29

Venstre løfter debatten om menneskerettigheter

På neste års landsmøte løfter Venstre frem menneskerettighetene, skriver Rebekka Borsch.

side 22-23

Hvem vokter varsleren?

Hvem er skurkene - de som overvåker oss eller de som varsler om overvåkingen?

side 24-25

Putins Russland

Hans Andreas Starheim

Hvert år samles noen hundre akademikere, politikere og byråkrater med tilknytning til Kreml til et møte med sine utenlandske motparter og journalister et sted i Russland, på det som kalles Valdai International Discussion Club. Og hvert år siden det hele startet i 2004, har Vladimir Putin vært hedersgjest. Utenlandske politikere er varsomme med å sette sine føtter på dette gjennomgisserte politiske sirkuset, finansiert gjennom det russiske kommunikasjonsdepartementet, men vestlige journalister stiller gjerne opp for å få med seg den russiske presidentens energiske taler. På årets møte var Putin i storslag.

- Berlusconi har havnet i retten fordi han ligger med kvinner, sa Putin spøkefullt under en paneldebatt, - hadde han ligget med menn ville ingen lagt en finger på ham!

Og det var heller ikke den eneste gangen Putin benyttet anledningen til å markere avstand til det han mener er dekadente vestlige verdier. Han gikk til og med langt

i å antyde at homofile ekteskap vil bidra til at det europeiske folk dør ut, og han understreket gang på gang hvor viktig rolle den russisk-ortodokse kirken har for Russland.

Forverret situasjon

Den gode stemningen på Valdai-møtet står i skarp kontrast til den tøffe hverdagen for de som ikke har en plass i Putins politiske og moralske system. Russlandkjenner og leder for Raftopriskomiteen Martin Paulsen mener at situasjonen har forverret seg etter at Putin ble gjenvalgt som president for tredje gang.

- Det dreier seg for eksempel om innføringen av loven som forplikter organisasjoner til å registrere seg som utenlandske agenter dersom de mottar penger fra utlandet og bedriver politisk aktivitet. Det er litt som om disse organisasjonene skulle stemple spion i panna på seg selv. I løpet av sommeren 2012 ble bøtene for ulovlige demonstrasjoner dessuten økt 60 ganger, fra 5000 til 300 000 rubler (fra rundt tusen til nesten 60 000 norske kroner). Og

i tillegg kom propagandaloven, som gjør det forbudt å snakke positivt om homofili til mindreårige. Det dreier seg i praksis om å nekte organisasjoner å gi hjelp og veiledning til unge homofile, noe jeg mener er et stort overgrep.

- Putin har jo allerede vært president i to perioder og statsminister i en. Hvorfor skjer disse innstrammningene først nå, etter at han ble gjenvalgt for tredje gang?

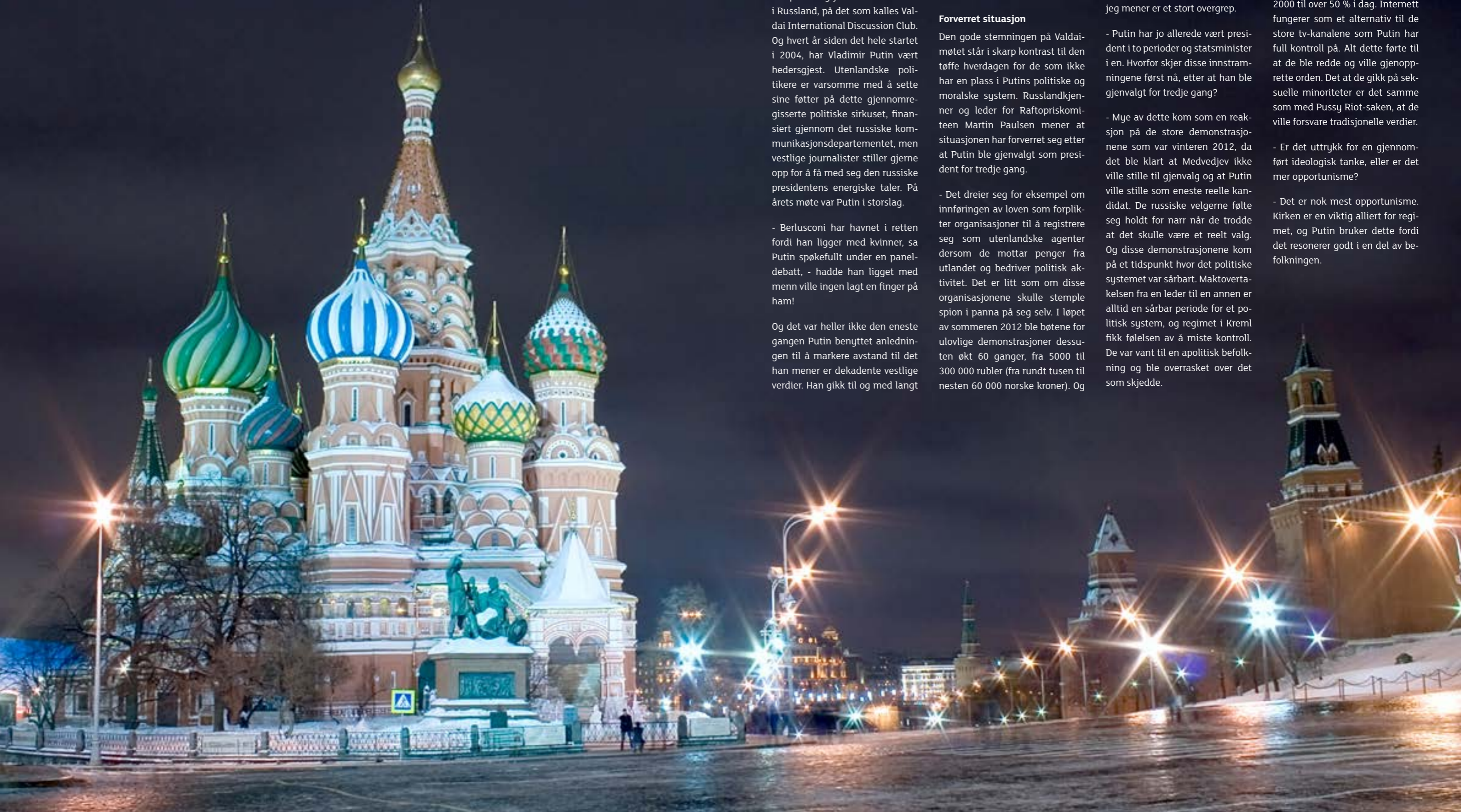
- Mye av dette kom som en reaksjon på de store demonstrasjonene som var vinteren 2012, da det ble klart at Medvedjev ikke ville stille til gjenvalg og at Putin ville stille som eneste reelle kandidat. De russiske velgerne følte seg holdt for narr når de trodde at det skulle være et reelt valg. Og disse demonstrasjonene kom på et tidspunkt hvor det politiske systemet var sårbart. Maktvertakelsen fra en leder til en annen er alltid en sårbar periode for et politisk system, og regimet i Kreml fikk følelsen av å miste kontroll. De var vant til en apolitisk befolkning og ble overrasket over det som skjedde.

Paulsen tror også at utbredelsen av internett over det siste tiåret har hatt enn innvirkning.

- Det har utviklet seg fra at 3 % av befolkningen brukte internett i år 2000 til over 50 % i dag. Internett fungerer som et alternativ til de store tv-kanalene som Putin har full kontroll på. Alt dette førte til at de ble reddet og ville gjenopprette orden. Det at de gikk på seksuelle minoriteter er det samme som med Pussy Riot-saken, at de ville forsvare tradisjonelle verdier.

- Er det uttrykk for en gjennomført ideologisk tanke, eller er det mer opportunisme?

- Det er nok mest opportunisme. Kirken er en viktig alliert for regimet, og Putin bruker dette fordi det resonnerer godt i en del av befolkningen.

Ligner mer på Hviterussland

Den norske Helsingforskomiteen har spesielt nær kjennskap til menneskerettighetssituasjonen i Russland og andre deler av det tidligere Sovjetsamveldet. Inna Sangadzhieva jobber som rådgiver og har særlig ansvar for Russland og Hviterussland. Hun mener disse to regimene blir mer og mer like.

- Putin i sin tredje presidentperiode er blitt mye likere Lukasjenko. Putin er ikke noen ideolog, han er en improvisator. Han slår tilbake mot sivilsamfunnet med de virkemiddelene han føler at han har, og nå har han ingen andre virkemidler enn vold. En av de tingene som tidligere skilte de to landene var at Russland ikke hadde samme veksten som Hviterussland i politiske fanger. Men nå begynner også russiske fengsel for alvor å fylles opp.

Hun mener at Putin, i likhet med Lukasjenko, representerer personifisert makt og at Russland har mange av trekkene til en ren mafia-stat.

- Mange håpte at Putin vil bringe lov til Russland etter en kaotiske periode på 90-tallet hvor de med mest penger kunne kjøpe seg makt. Men Putin kom direkte fra et KGB som ikke har blitt refor-

mert siden sovjettiden. Han kommer fra en kultur hvor orden er basert på frykt.

Inna Sangadzhieva mener regimet til Putin er lite egnet til å holde orden når de økonomiske konjunktorene snur og den sosiale uroen vokser. Da kommer Putins sanne ansikt tydeligere til syne.

- Intellektuelle flykter landet, forskjellene vokser. Konfliktene i Nord-Kaukasus er fremdeles ikke løst. Putin føler at han må bli mer repressiv for å beholde kontrollen, og da trenger han å bygge opp noen fiender som den russiske majoriteten kan rette aggresjonen sin mot. Utsatte minoritetsgrupper som immigranter og homofile er lynvedere for Putins regime.

Enkel syndebook

Landsforeningen for lesbiske, homofile, bifile og transpersoner (LLH) er bekymret for utviklingen i Russland, og frykter at det bare vil bli verre.

- Hele Europa har gått i riktig retning, men i Russland går det dessverre motsatt vei. Det er en utvikling vi har sett lenge.

Det sier Ingvild Endestad som jobber som rådgiver i LLH. Hun tror seksuelle minoriteter er en enkel syndebook for Putin når

han er i en vanskelig politisk situasjon.

- Putin fremstiller homofili som en vestlig ting, og som uttrykk for det han kaller ikke-tradisjonelle verdier. I Russland er 99 prosent "normale" hevder Putin. Det betyr underforstått at de "unormale" representerer noe som ikke er russisk og som ikke har noen naturlig plass i landet.

Organisasjonene som jobber for rettighetene til seksuelle minoriteter har lite håp om å få noen støtte innenfor det russiske statsystem, verken økonomisk eller på andre måter. De nye lovene til Putin-regimet gjør det vanskeligere for utenlandske organisasjoner å bidra også.

- Vi må være varsomme med hvilke virkemidler vi velger. Det er vanskelig å gjøre de riktige tingene, slik at det vi bidrar med ikke ender opp med å slå tilbake på de vi skal hjelpe.

Et eksempel på det er organisasjonen Golos, en anerkjent og uavhengig valgobservatør, som mottok Andrei Sakharovs Frihetspris fra Den norske Helsingforskomité i fjor. På grunnlag av prispengene på 10 000 dollar ble Golos dømt til å betale en bot på 55 000 kroner etter den nye agentloven, selv om de aldri faktisk mottok prispengene.

- Det er veldig viktig at vi fortsetter å ta dette opp politisk. Russland og Norge har tette bånd, og det må vi bruke for å presse Russland til å følge de forpliktelsene de faktisk har signert på i menneskerettighetserklæringen.

Endestad er tydelig på at LLH gjerne stiller seg til disposisjon for politikerere som synes det er vanskelig å håndtere disse spørsmålene i møte med sine russiske motparter.

- Vi har vært med på å utvikle retninglinjer for ambassaden om hvordan en skal håndtere den

vanskelige situasjonen i Russland nå, og om hvordan en kan møte de organisasjonene som jobber med rettigheter for lesbiske, homofile, bifile og transpersoner i Russland. Jeg vil oppfordre norske politikere til å lytte til LLH og til andre som har kontakt med disse organisasjonene. Mitt tips er å invitere med sivilsamfunnet når norske delegasjoner drar til Russland

Mulighet til å påvirke

Assisterende generalsekretær i Helsingforskomiteen Gunnar Ekeløve-Slydal er enig i at sivilsamfunnet er nøkkelen til å påvirke menneskerettighetssituasjonen i Russland. Han tror også at Europa har mulighet til å påvirke gjennom politisk press.

- Selv om Putin aldri ville innrømme det så trenger Russland Europa mer og mer, samtidig som Europa kanskje trenger Russland mindre. Det er i Europa Russland kan selge varene sine. Rike rusere sender barna sine på skoler i Europa. Samtidig legger Europa opp til en energipolitikk som vil gjøre oss mindre avhengig av russisk gass.

Han mener derfor at det er rom for å løfte frem menneskerettighets-spørsmål mer i møte med russiske myndigheter og at et kontinuerlig press faktisk kan skape endring over tid.

- Når vi bygger samarbeid, enten det gjelder næringslivet eller politisk, må vi insistere på vårt system med rettsstatsprinsipper og menneskerettigheter. Vi må løfte menneskerettighetene opp til å bli et A-spørsmål, noe som alltid skal ha en sentral plass på agendaen, i stedet for å ha det mer som ettertanke som nevnes når de andre spørsmålene er avsluttet.

Ekeløve-Slydal fremhever de ikke-statlige organisasjonene (NGOene) som viktige deltakere i en slik prosess, og anbefaler nor-

Protester mot Vladimir Putin i Moskva (Foto: Dreamstime)

ske statlige aktører i å større grad ta med seg sivilsamfunnet inn i møtene de har med sin russiske motparter.

- Vi anbefaler å legge opp til firepartsmøter, hvor det i tillegg til representanter for norske og russiske myndigheter også møter representanter for norsk og russiske sivilsamfunn. Vi har sette en positiv utvikling fra norsk hold de siste årene, hvor vi har blitt tydeligere mot Russland, og det håper jeg fortsetter og blir enda bedre med den nye regjeringen.

At det er en konflikt mellom det å drive interessepolitikk og det å fremheve menneskerettigheter er Ekeløve-Slydal ikke enig i.

- Det er helt klart i vår interesse å styrke rettsstatsprinsippene i Russland og å bekjempe korrupsjon. Sånn sett har vi også en sterk realpolitisk interesse i det å legge press på det russiske regimet. At det går an å stole på at russiske domstoler opptrer forutsigbart og på at russisk byråkrati fungerer uten korrupsjon er helt klart en fordel for norsk næringsliv skal

etablere seg der. Og det bidrar samtidig til å styrke rettsikkerheten for den russiske befolkningen.

Et annet sted?

- En kan jo ikke forvente at alle er hedmarkinger i verden.

Det sier Petter Normann Waage. Han er journalist, kulturhistoriker og Russlandkjenner, og ikke minst er han forfatter av boken "Russland er et annet sted" – en av de meste leste norske bøkene om Russland. Boken kom nylig ut i ny utgave med den oppdaterte tittelen "Russland er sitt eget sted."

- Russland har en historie med lokaldemokrati, men samtidig så dreier den sterkeste historien i Russland seg om slavehold og menneskeforakt. De hadde en form for slaveri, hvor bønder kunne selges og kjøpes, helt opp til 1861. De har egentlig aldri hatt noen forståelse for enkeltmennesket som sådan. Slik var det lenge, lenge før sovjetkommunismen. Så kan man jo håpe på at man har kommet litt i retning menneskerettigheter og litt i

retning ytringsfrihet. For å si det kort, så må et hvert land finne sin vei til moderniteten. Og så er det omverdenens plikt å prøve å beskytte enkeltindividenes rettigheter.

Waage mener det er viktig å forstå den kulturelle bakgrunnen for Putins regime, for å skjønne hvorfor den russiske majoriteten fortsetter å støtte det sittende regimet til tross for den autoritære lederstilen.

- Grunnen til at Putin er populær at ting raste sammen under Jeltsin. Da sa vi at det var demokrati i Russland, men det var det jo ikke. Og folk ville ikke ha Jeltsins Russland. Samtidig satt Vesten og jublet og sa at nå er Russland på rett vei, mens det russerne opplevde var kaos og lønninger som ikke ble utbetalt og mindre trygghet. Det førte til at det vokste frem et hat mot Vesten og mot ordet demokrati, og en dyp frykt for at alt skal rase sammen igjen.

Like fullt mener Waage at det er mulig å skape endring i Russland. Det er forskjell på å erkjenne at

de kulturelle forskjellene finnes og på å akseptere at det må være sånn. Han mener at norske politikere har en plikt til å bruke de kanaler som finnes til å styrke rettighetsarbeidet i Russland.

- Det er helt avgjørende at man gjør! Det aller viktigste er at man støtter arbeidet i sivilsamfunnet, ikke så mye gjennom politiske kanaler som gjennom sivilsamfunnets kanaler. Det aller viktigste kunne kanskje være å få til utvidet reisevirksomhet. Jeg er for eksempel en sterk tilhenger av utveksling av skoleelever.

- Er du optimistisk eller pessimistisk for fremtiden?

- Det er krig mot sivilsamfunnet under Putin, så på kort sikt er jeg ganske pessimistisk. På lang sikt gir det grunn til optimisme at sivilsamfunnet tross alt vokser. Det er en voksende forståelse for disse tingene i Russland. Fremtiden er ikke på Putins side.

hastarheim@gmail.com

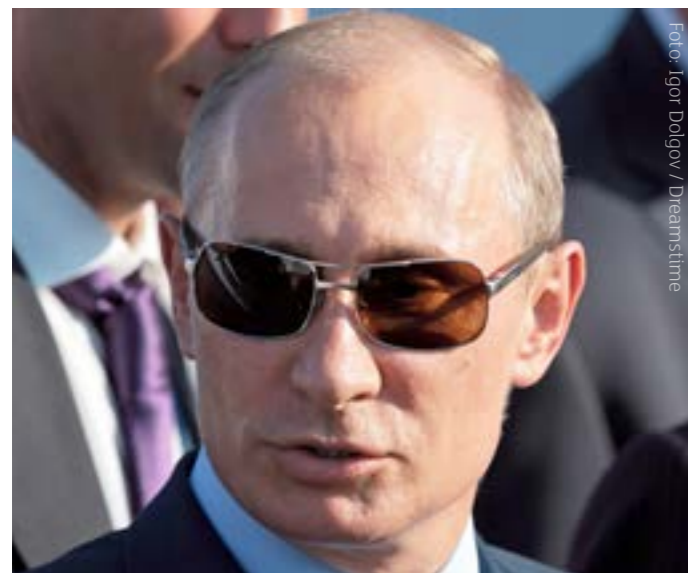

Foto: Igor Dolgov / Dreamstime

Et ansvar for å beskytte?

Jan Egeland har selv stått midt i mange av de store humanitære katastrofene i verden de siste tiårene. Han tror sterkt på prinsippet om at vi har et ansvar for å beskytte mennesker mot overgrep, men han advarer mot å tro at Vesten kan være verdenspoliti.

Hans Andreas Starheim

- Jeg mener sterkt at plikten til å beskytte er et viktig prinsipp, et sivilisasjonsfremskritt.

Som generalsekretær i Flyktninghjelpen sitter Egeland tett på de enorme menneskelige lidelsene som akkurat nå utspiller seg i Syria, og han kjenner bedre enn de fleste til følelsen av hjelpeløshet ved å stå på utsiden og se krigsforbrytelser og folkemord skje, uten å ha muligheten til å hindre det. Men det å bruke militær intervensjon for å beskytte sivilbefolkningen er likevel ikke et uproblematisk konsept.

- Begrepet humanitær intervensjon er kommet skjevt ut. Først var det, på 1990-tallet, stor entusiasme for begrepet. Men etter invasjonen i Irak har mange toneangivende ledere i Sør begynte å se på det som bare et nytt navn for det at USA og deres allierte skal kunne valse opp hvor som helst i verden hvor de har interesser.

Responsibility to protect

Rundt årtusenskiftet var det et veldig stort behov for å formu-

lere en felles forståelse for hvordan verden skal kunne gripe inn når overgrep skjer. Dette behovet vokste frem i kjølvannet av en rekke kontroversielle hendelser – både når intervensjoner hadde skjedd, som i Somalia og Kosovo, og når de ikke hadde skjedd, som i Rwanda. Svar som kom var Responsibility to protect-prinsippet, ofte forkortet til R2P. På norsk, plikten til å beskytte.

- Det var et arbeid som ble satt i gang i 2000 og som førte frem til en konsensus som ble vedtatt ved FN-forsamlingen i 2005. Den sier at hver enkelt stat har en plikt til å beskytte sin egen befolkning fra folkemord, krigsforbrytelser, etnisk rensing og forbrytelser mot menneskeheten, og det gir verdenssamfunnet en plikt til å gripe inn og beskytte befolkningen når sentralmakten i et land ikke kan eller vil forsvare menneskerettighetene. Da skal det internasjonale samfunnet gå inn først med diplomatiske og humanitære virkemidler, med økonomiske virkemidler, og så, i aller ytterste konsekvens, har vi en plikt til også å gripe inn militært for å beskytte sivilbefolkningen.

Jan Egeland
(Foto: Flyktninghjelpen)

Jeg mener sterkt at plikten til å beskytte er et viktig prinsipp, et sivilisasjonsfremskritt.

Mange feilsteg

Det er likevel et stykke igjen før vi lykkes med å sette disse prinsippene ut i livet, og Egeland viser til Libya som et eksempel på hvor lett det er å ende opp med feil virkemidler.

- Det ble gjort store feil i Libya. Fra første stund var det mange med meg som argumenterte for at dette ikke måtte fremstå som enda en NATO-operasjon. Her hadde man muligheten til å få det hele til å fremstå som et initiativ fra arabiske land som aktivt stilte seg bak å gripe inn gjennom Sikkerhetsråds-resolusjonen som sanksjonerte bruk av 'alle nødvendige' virkemidler. Generalsekretæren i Den arabiske liga Amr Moussa sa at arabere ikke lenger kan se på at arabere spiller arabisk blod. Vi hadde muligheten til å bygge en operasjon hvor arabere selv sto i front som deltakere. Men når de to første operasjonelle planleggingsmøtene ble lagt til London og Paris og NATOs kommandoapparat helt åpenlyst ble satt i sentrum mistet man legitimitet i ikke-vestlige land. Hvordan kunne en FN-operasjon som viser til Den arabiske liga og ikke NATO ende opp som en ren NATO-operasjon? Hvorfor la man ikke møtene til Amman eller Dubai og lot arabiske politikere og militære bli talsmenn?

Egeland minner om at USA og Vesten forøvrig ikke er spesielt populære i resten av verden.

- Jeg har ofte blitt slått over i hvor sterk grad vi i Vesten blir sett på som hyklerske og selektive i våre intervensjoner. Når vi kommer til andre verdensdeler og snakker

om humanitære operasjoner, så får vi oftest en lang tirade om FN resolusjonene om Israel som ikke blir gjennomført av noen, og om USA sitt forhold til okkupasjonen av de palestinske områdene. Det er liten tillit til at Vesten opererer ut fra noe annet enn egne interesser. Russere, kinesere og afrikanere er ikke interessert i å sanksjonere noen nye Nato-operasjoner noe sted, slik som det ble i Libya. Og samtidig vet vi at de selv verken har evne eller vilje til å ta på seg militære humanitære intervensjoner.

Regional forankring

Det er på sikt trolig de regionale organisasjonene som er best egnet til å gripe inn i humanitære kriser og til å ta lederrollen i militære intervensjoner, mener Egeland. Han trekker frem Den afrikanske unionen (AU) som et godt eksempel.

- Det er kanskje mulig å få til vellykkede og legitime humanitære operasjoner når de regionale organisasjonene er rammeverket. AU driver militære operasjoner flere steder. De har en rolle i Darfur, sammen med FN, de har vært i Somalia og andre steder. Problemet er at disse operasjonene er underfinansiert og ineffektive militært og politisk.

Men når en god nok regional forankring er på plass har fremdeles Vesten og NATO en rolle å spille.

- Det er bare de rike demokratiske landene fra USA til Norge som har vilje og evne til å bruke flere mange milliarder på operasjoner med moderne kampfly som er nødvendig i mange typer operasjoner. De landene som har råd til å kjøpe de dyre flyene burde også ha vilje til å støtte aksjoner som ikke er innenfor NATO.

Trenger mandat

- Det er viktig å binde opp stormaktene i et mellomstatlig rammeverk, understreker Egeland. Han er fullt klar over at også et

prinsipp som Responsibility to protect kan misbrukes av de store aktørene i verdenspolitikken, slik Russland prøvde å henvise til dette prinsippet som begrunnelse for å marsjere inn i Georgia i 2008. I utgangspunktet er det bare FNs sikkerhetsråd og enkelte mellomstatlige regionale organisasjoner som AU, som kan gi et mandat til å intervensjonere militært i andre land, men Egeland innrømmer at å stille hele sin lit til et forum hvor Russland, Kina eller for den saks skyld USA alene kan legge ned veto mot en hver reaksjon, ikke alltid er tilstrekkelig.

- I ekstreme situasjoner som tilfellet var i Rwanda, så kan det ikke være sånn at enkeltland kan sitte og blokkere en intervensjon. Men det må eksistere et mellomstatlig rammeverk bak. Organisasjoner som AU kan gi et mandat, vi har også hatt OSSE-operasjoner.

Mange steder, blant annet i Vestre, går en diskusjon mellom de som fremhever FN og folkeretten som det eneste og det beste vi har for å opprettholde orden i verdenssamfunnet, og på den andre siden de som ikke har tålmodighet med FN-byråkrati og et handlingslammet sikkerhetsråd og som hevder at menneskerettighetene må ha forrang. Egeland gir begge sider litt rett. For mens det på den ene siden alltid vil være noen ekstreme tilfeller hvor vi må gripe inn uten at FN er med,

I stedet for å gå til FN som har 50 års erfaring med å bygge opp igjen samfunn som har rast sammen, fikk NATO jobben – en allianse som hadde null års erfaring.

så viser erfaringene på den andre siden at når kamphandlingene er over så er det vanskelig å lykkes uten at verdensorganisasjonen eller de regionale organisasjonene har førerretet.

- Se på Afghanistan og arbeidet med å bygge opp en rettsstat der etter at Taliban var bekjempet. I stedet for å gå til FN som har 50 års erfaring med å bygge opp igjen samfunn som har rast sammen, fikk NATO jobben – en allianse som hadde null års erfaring i dette og ikke hadde noen forutsetninger for å lykkes.

Ingen nøytralitet

Opphavet til humanitær intervensjonisme i sin moderne form knyttes gjerne til den franske legen, aktivisten og politikeren Bernard Kouchner – en av grunnleggerne av Leger Uten Grenser og senere blant annet utenriksminister i Frankrike. Kouchner jobbet for Røde Kors i Biafra under den nigerianske borgerkrigen i 1968, og ble sjokkert over hvordan vestlige hjelpeorganisasjoner tiet om de krigsforbrytelsene de var vitne til i landet, med begrunnelse i at de ville fremstå som nøytrale. For Kouchner var det å stille seg nøytral til overgrep det samme som å være medskyldig i dem. Det er en tankemåte som resonerer godt med Jan Egelands holdning.

- Vi kan ikke stå passivt og se på at noen av politiske årsaker hindrer at vi griper inn når folkemord og forbrytelser mot menneskeheten skjer, sier han.

hastarheim@gmail.com

Hvorfor ikke en humanitært begrunnet militæroperasjon i Syria

Erling Kvernevik

Medlem i Venstres int. utvalg, tidl. leder for nødhjelpsseksjonen i Røde Kors

Mitt utgangspunkt er at såkalte humanitære intervensjoner ikke eksisterer. Vi bør kalle dette for hva de er: militære operasjoner med en humanitær begrunnelse. Humanitær betyr i seg selv menneskevennlig, og uansett fordeler og ulemper ved bruk av militær makt så vil den aldri bli menneskevennlig. Vestlige bomber er ikke annerledes enn andre bomber. Om en bombe faller, men det kalles en humanitær intervensjon, har da bomben egentlig ikke falt? Militære operasjoner er alltid risikable. De kan alltid ende galt. Også humanitært begrunnede militæroperasjoner vil ta liv, de vil høyst sannsynlig bli annerledes enn man hadde tenkt seg, det vil skje feil, og det vil bli sivile tap. Det betyr ikke at vi trenger å være pasifist eller motstander av bruk av militær makt, men en tilhenger av at dette skjer i en folkerettslig ramme.

Spørsmål om krig og fred er alvorlige, og det er nødvendig ikke minst for dem som støtter intervensjon at flest mulig motargumenter er brakt til torgs og belyst før en beslutning tas. FNs Generalforsamling vedtok i 2005 prinsippet om 'Responsibility to Protect' (R2P), og FNs sikkerhetsråd vedtok i tråd med dette en resolusjon om beskyttelse av sivile i væpnede konflikter. Doktrinen er omstridt og kan bare tas i bruk når følgende seks kriterier er tilstede:

1. Det forekommer alvorlig skade på mennesker og tap av menneskeliv som et resultat av en bevisst statshandling.
2. FN ønsker å stoppe eller avverge menneskelig lidelse
3. Dette er siste utvei: alle andre ikke-militære tiltak må være forsøkt
4. Omfanget av den militære intervensjonen bør være minst mulig
5. Det skal være en rimelig sannsynlighet for å kunne stoppe lidelsene ved intervensjonen
6. FNs sikkerhetsråd er den eneste myndighet som kan godkjenne (autorisere) en militær intervensjon

For Syria er flere av disse kriteriene oppfylt, men samtidig er det stor usikkerhet om andre. Det er i hovedsak tre hovedargumenter mot en militær operasjon med humanitær begrunnelse i Syria:

- Faren for en større regional konflikt som inkluderer Iran, Hizbollah, Al-Qaida, Tyrkia og ikke minst Israel (og da implisitt USA). Dette er i og for seg realiteten på bakken i Syria allerede, men en utvidelse vil medføre nød og lidelser av uante dimensjoner.

- Det kan være mulig å vinne krigen i Syria, men det vil være langt verre å få reetablert et Syria i fred. I og for seg kan man si at dette allerede er for sent, og en freds- og forsoningsprosess vil ta lang, lang tid uavhengig av om det skjer en militær operasjon med humanitær begrunnelse nå. Erfaringer fra Nord-Afrika er ikke utelukkende positive.

- Sist, men ikke minst: man må lytte til de som bor i Syria. Dette er kanskje ikke et godt objektivt kriterium, og man skal vokte seg for å tale syrenes sak. I Syria har det internasjonale samfunnet valgt omfattende sanksjoner og politisk press. Her har de aller fleste land så langt konkludert med at det er høyst usikkert om en direkte innblanding ville gjøre situasjonen noe bedre, og det er heller ikke slik at opposisjonen i Syria har bedt om en slik inngripen.

Jeg var i Damaskus ca. 6 måneder før borgerkrigen startet, har venner som bor der og tidligere syriske kollegaer som jobber internasjonalt. De beskriver tilstander som man ikke har ord for å beskrive, men de er også samlet om at en internasjonal militær operasjon vil være til det verre for sivilbefolkningen i Syria. De ber samtidig andre land om å gjøre alt annet for å få en slutt på krigen, og spesielt om å legge press på Russland som sitter med den politiske nøkkelen. Det håper jeg også at Venstre i stor grad vil bidra til.

Foto: flickr.com / FreedomHouse (cc)

Hvorfor en intervensjon i Syria kan være riktig

Boye Bjerkholt

Varaordfører og tidl. internasjonal leder i UV

Mer enn 125.000 mennesker har mistet livet, 6,5 millioner mennesker er drevet fra sine hjem, og 2 millioner har flyktet fra landet. Hvor lenge skal verden sitte stille og se på den humanitære katastrofen som utspiller seg i Syria?

Det startet for snart tre år siden med fredelige demonstranter som trakk ut i gatene og ropte slagord for frihet, demokrati og menneskerettigheter. Det var vår i den arabiske verden, og hendelsene i Tunisia og Egypt inspirerte også det syriske folk til å protestere mot ufrihet og diktatur. Responsen fra Assad-regimet var like tydelig som den var brutal. Borgerkrigen i Syria tar nå livet av mer enn 5.000 mennesker hver eneste måned.

FN og flere menneskerettighetsorganisasjoner har dokumentert en rekke tilfeller av overlagte massedrap utført av regjeringsstyrker og styrker som er lojale til Assad-regimet. Men det var gassangrepet mot sivilbefolkningen i Ghouta den 21. august i år som fikk verden til virkelig å reagere med avsky og rope om internasjonal intervensjon i Syria, helt til Assad gikk med på å gi fra seg sine kjemiske våpen. Drapene fortsetter imidlertid som før, og for ofrene for den brutale nedslaktingen betyr det lite om regjeringsstyrker, Hizbollah og Assad-regimets øvrige allierte dreper med gass eller kuler og granater.

FNs Responsibility to Protect-doktrine sier i siste instans at det internasjonale samfunnet har et selvstendig ansvar for å gripe inn,

om nødvendig med militære midler, om en stat ikke klarer å beskytte sin befolkning mot folkemord, krigsforbrytelser, forbrytelser mot menneskeheten eller etnisk rensing. Vladimir Putins beskyttende hånd rundt Assad-regimet har så langt torpedert forsøkene på å få en FN-resolusjon som åpner for intervensjon i Syria. Vetomakten Russland har den syriske byen Tartus som base for sin middelhavsflåte, og Russland forsyner syriske regjeringsstyrker med både våpen og annet militært utstyr.

Men om Russland blokkerer FN-mandat, er den moralske forpliktelsen til å beskytte den syriske sivilbefolkningen ikke noe mindre av den grunn. Tusenvis av mennesker er innesperret i beleirede områder med fare for mangel på mat og rent vant, millioner er på flukt og dødstallene stiger dag for dag. Over 10.000 barn har måttet bøte med livet siden konflikten startet.

Rwanda og Srebrenica ga verden en grusom lærdom i hvilke fryktelige menneskelige konsekvenser det kan ha når vi ikke gjør noe. Når den syriske sivilbefolkningen slaktes ned av et brutalt regime som ikke skyr noen midler for å holde seg ved makten, må de som har muligheten til å forhindre det, agere. Så langt har verdenssamfunnet gjort lite mer enn å fordømme Assad-regimet. Men ord er billige. Det er bare handling som kan redde det syriske folk.

Venstre løfter debatten om menneskerettigheter

Menneskerettigheter er i økende grad under press, både innenfor FN, i en lang rekke enkeltland og faktisk også her hjemme. Det er Venstres oppgave er å finne politiske løsninger for hvordan bevisstheten rundt - og respekten for - menneskerettigheter kan sikres i lys av digital overvåking, fremveksten av politisk og religiøs ekstremisme, klimakrisen og globalisering. Frem mot våren skal vi utdype tematikken, skolere organisasjonen og løfte debatten.

Rebekka Borsch, leder for Venstres menneskerettighetsutvalg

Når Venstre samles til Landsmøte 04. - 06. april 2014, er det med menneskerettigheter som tematisk ramme. Sentralstyret har satt ned et utvalg som skal forberede temaet for landsmøtebehandling. Temaet er ikke tilfeldig valgt: 2014 markerer 200-årsjubileet for Grunnloven, og Stortinget kommer til å vedta en grunnlovsrevisjon som vil gi menneskerettighetene et enda sterkere vern i norsk lov.

Menneskerettigheter er grunnleggende rettigheter alle mennesker har, uansett kjønn, religion, alder eller nasjonalitet. De skal sikre tale- og trosfrihet og frihet for frykt, forfølgelse og nød for hver enkelt av oss. I 1948 vedtok FN Verdenserklæringen for menneskerettigheter. I tillegg har FN gjennom de siste 50 årene vedtatt ni konvensjoner som utdypet forskjellige særrettigheter

for utsatte grupper, for eksempel mot rasediskriminering, mot tortur, om kvinners rettigheter og om rettighetene til personer med nedsatt funksjonsevne.

Det er vanlig å dele inn menneskerettighetene i to kategorier: 1. Politiske og sivile rettigheter handler om rettssikkerhet, frihet fra overgrep og rett til å delta politisk i samfunnet. Ytringsfriheten og prinsippet om at alle skal være like for loven er eksempler på politiske og sivile rettigheter. 2. Økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter handler om at vi har rett til å få dekket våre grunnbehov. Retten til arbeid, utdanning og en tilfredsstillende levestandard er eksempler på slike rettigheter.

«Tradisjonelle verdier» som motpol

Menneskerettigheter er i økende grad under press, både innenfor

FN, i mange enkeltland og faktisk også her hjemme. Mens vilkårene for velferd og demokrati bedres mange steder i verden, bedres ikke vilkårene for menneskerettigheter i samme grad. Tvert om. Rammepåstandene for det sivile samfunn og den enkeltes rettigheter trues av fremveksten av anti-demokratiske og ekstremistiske holdninger i en rekke stater. Over hele verden brytes menneskerettighetene daglig, og Verdenserklæringen blir kritisert og motarbeidet. Noen av FNs medlemsland fremmer i økende grad «tradisjonelle verdier» som en motpol mot den rådende forståelsen av universelle rettigheter, og noen stater krever at religiøse lover bør settes over menneskerettighetene.

En vanlig kritikk er at menneskerettighetene ikke tar hensyn til "ikke-vestlige" normer og verdier. Er det for eksempel slik at et sett av regler, basert på noen grunnleggende verdier, kan overføres til alle verdens land og kulturer? Og er menneskerettighetene egentlig et produkt av vestlig tenkning og tradisjon? En generell sammenlikning av vestlig tenkning med afrikansk og asiatisk tradisjon viser forskjeller: Mens man i Vesten fokuserer på individets rettigheter, vektlegger tradisjonell afrikansk tenkning den enkeltes plikt i forhold til samfunnet eller gruppen. Også i asiatiske land har samfunn og plikter tradisjonelt vært viktigere enn individ og rettigheter. Langs de samme skillelinjene er det også uenighet om hvilke menneskerettigheter som er viktigst. Vestlige land har hatt en tendens til å mene at de sivile og politiske rettighetene er de viktigste, mens mange utviklingsland vektlegger økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter mest.

Motstand også i Norge

Selv om Norge er langt fremme i gjennomføringen av menneskerettigheter, er situasjonen her hjemme på ingen måte rosenrød, verken når det gjelder prinsipielle spørsmål eller den konkrete oppfølgingen av konvensjoner vi på papiret har sluttet opp om. Gjennom åtte år med rødgrønt styre ble vi vitner til en underliggende motstand mot menneskerettigheter som kom til syne når for eksempel næringsminister Trond Giske flirte av dommen mot politisk reklame, når internasjonal kritikk mot mangelfull håndtering av konvensjoner og ratifikasjoner ble ignorert og når behandlingen av et nytt nasjonalt Senter for menneskerettigheter ble trenert.

I utenrikspolitikken har Venstre gjennom de siste årene nesten vært alene om å etterlyse en mer

verdibasert og konsekvent politikk. For eksempel har Venstre påpekt det dobbeltmoraliske med at Norge aktivt engasjerer seg i menneskerettighetssituasjonen i norske bistandsland, men samarbeider ukritisk om oljeproduksjon i land som er verre på menneskerettigheter, korrupsjon og demokrati.

Vi har også en jobb å gjøre innenfor egne grenser. FNs Menneskerettighetskomité gjennomgikk i slutten av 2011 Norges oppfyllelse av de sivile og politiske menneskerettighetene. Komiteen kom med kritikk på en rekke punkter, blant annet for bruken av politiceller og isolasjon, for fengsling av barn, diskriminering av minoriteter på bolig- og arbeidsmarkedet, vold mot kvinner samt behandling av mindreårige asylsøkere og familiegjenforeningsregelverket.

Menneskerettigheter er grunnleggende rettigheter alle mennesker har, uansett kjønn, religion, alder eller nasjonalitet

Vi skal løfte debatten

Det er Venstres oppgave er å finne politiske løsninger for hvordan bevisstheten rundt - og respekten for - menneskerettigheter kan sikres i lys av denne kritikken, men også med blick på internasjonale problemstillinger som digital overvåking, fremveksten av politisk og religiøs ekstremisme, klimakrisen og globalisering. Vår politikk må henge sammen og være konsekvent, både lokalt og nasjonalt, og ikke minst i utenriks- og utviklingspolitikken. Siden både forståelse og omfang av menneskerettigheter har endret seg de siste årtiene, bør Venstre stille seg to spørsmål: Hvordan definerer og avgrensner vi begrepet menneskerettigheter ut fra vårt ideologiske ståsted, og hvilke konkrete politiske handlinger bør følge av vår forståelse av menneskerettigheter?

Tiden frem mot landsmøtet gir hele organisasjonen mulighet til å fronte menneskerettigheter som Venstres ærend. Utvalget oppfordrer alle lokallag til å la temaet menneskerettigheter prege fylkeslagsårsmøtene. Sammen skal vi løfte historier og debatter ingen andre vil løfte. Venstre skal gjennom sitt engasjement rundt menneskerettigheter plassere seg som det mest radikale partiet på borgerlig side. Dette arbeidet skal utvalget legge til rette for frem mot landsmøtet 2014.

Hvem vokter varsleren?

Verdens regjeringer samler stadig mer informasjon om egne og andres borgere. Men hva skjer når noen stjeler denne informasjonen og offentliggjør den? Og hvem er de største skurkene – de som overvåker oss eller de som varsel om overvåkingen?

Hans Andreas Starheim

- Vi har allerede mistet anonymiteten vår. De tingene som Snowden har avslørt viser det helt tydelig. Det er jo ikke noen man merker i det daglige, men jeg tror nok vi at vi må gå ut fra at det meste vi gjør av elektronisk kommunikasjon i dag, via mobil eller internett, kan overvåkes av noen.

Det mener forfatter, astrofysiker og ekspert på teknologitrender Eirik Newth. Han har lenge fulgt utviklingen i graden av overvåking, i takt med at vår økende bruk av kommunikasjonsteknologi har gjort mer overvåking mulig.

Må bort fra Orwell

- Vi trenger enn personverndebatt som flytter oss litt videre fra George Orwell. Den overvåkingen som vi ser nå er jo mye mer kompleks enn den han så for seg når han skrev 1984.

Eirik Newth viser til at Orwell rettet sin kritikk mot Sovjetunionen

Eirik Newth (Foto: Jorunn Danielsen Newth)

som ganske riktig hadde et totalovervåkingssamfunn, men hvor overvåkingen var sentralisert. Det var et diktatur, en sentralmakt som overvåket alle sine innbyggere for å holde dem nede. Den sammenligningen er ikke veldig relevant for vår virkelighet, mener Newth.

- USA er jo tross alt et demokrati. Det er en demokratisk regjering som mener å ville beskytte demokratiet, og det blir helt feil å tegne en dystopi som sier at det amerikanske samfunnet er i ferd med å bli udemokratisk. Men det vi ser er noe vi har sett flere ganger i amerikansk historie. Etterretningstjenesten har vokst for mye og har fått for frie tøyler, utenfor politisk kontroll. Vi så det på 50-tallet, med Joe McCarthy og heksejakten på kommunister. På 60- og 70-tallet var det Vietnamkrigen og det radikale ungdomsopprøret. Og så greier demokratiet alltid å justere seg og ta seg inn igjen.

Moderne Ellsberg

Den meste kjente amerikanske varsleren før Wikileaks og Snowden kom på banen, var militæranalytikeren Daniel Ellsberg som i 1971 lekket gradert informasjon om Vietnamkrigen til New York Times.

- Snowden minner veldig mye om Ellsberg. Han var en akademiker som jobbet i forsvarsdepartementet som fant ut han måtte fortelle den amerikanske offentligheten om at Vietnamkrigen ikke bare var dypt umoralsk, men også ble ført på en helt idiotisk måte. Det ble epokegjørende, og førte blant annet til at amerikanske myndigheter så at de hadde mistet kontrollen over sin egen etterretningstjeneste.

Newth reagerer på at ledende norske politikere er så raske til å ta avstand fra varslerer som Snowden. Han mener tvert imot at vi burde tørre å ta ham i forsvar.

- Det beste vi kunne gjøre politisk nå er jo å støtte folk som Snowden som varsler om det som er galt. Jeg mener vi er en dårlig venn hvis vi nå går ut og støtter amerikanske myndigheter når de misbruker sin mulighet til å drive med overvåking. Akkurat nå er både administrasjonen og kongressen enig om at det de gjør er det rette å gjøre, men det fins

Sveinung Rotevatn

også noen stemmer som tar til orde for å ta et oppgjør med den voldsomme overvåkingen, og de bør vi stille opp for.

Trenger politisk prosess

- Skal det gjøres noe med den totalovervåkingen som vi utsettes for, så må det skje på flere plan. Det skjer noe nå blant de store kommersielle aktørene. Selskaper som Facebook og Google er rasende fordi det som har kommet frem undergraver kundetiliten deres. Det skjer også positive ting i EU.

Også i Norge trengs det en prosess. Newth mener at vi da også må tørre å ta noen oppgjør med vår nærmeste nabo, som nylig har innført lover som tillater omfattende overvåking av telefoni og datatrafikk.

- Vi bør helt klart se på vårt forhold til Sverige. Kanskje burde vi legge våre egne fiberkabler til kontinentet, slik at vi har en alternativ informasjonsrute som ikke går via Sverige hvor alle datakabler nå kan overvåkes under FRA-loven. Det ville være et veldig tydelig signal og noe Venstre kunne

løfte frem, sier Eirik Newth.

Trenger mer varslervern

Sveinung Rotevatn har markert seg sterkt som forsvarer av personvernet i sin tidligere rolle som leder i Unge Venstre. Det er en rolle han gjerne tar med videre inn i stortingsalen.

- Selv om Snowden avslørte at etterretningen faktisk hadde gjort noe ulovlig, så er jeg redd for at en også i Norge vil hatt sterke krefter som ville være mest opptatt av å straffe en varsler i tilsvarende situasjon. Vernet for varslerer i Norge er ikke godt nok, og det er noe Venstre har foreslått å gjøre noe med ved flere anledninger.

Rotevatn mener at Norge ikke har en spesielt god historie når det gjelder personvern og statlig overvåking og at vi mangler oversikt over mye av det norsk etterretning driver med.

- En av utfordringene er at selv om det kanskje er strenge regler for overvåking i ett land, så er det gjerne andre regler i andre land, og da kan en jo tenke seg at Norge får informasjon om norske borgere

som er samlet inn av for eksempel USA, som norske myndigheter selv ikke har lov å hente inn. Det er en svært stor utfordring at etterretningsinformasjon kan bli utvekslet over landegrensene for å unngå nasjonal lovgiving, og det PST har ytret de siste årene har ikke akkurat gjort meg trygg på at de har de rette refleksene, verken når det gjelder grunnleggende rettigheter eller personvern.

Trenger nyansering

- Men kan ikke varslerer som Wikileaks også utgjøre en trussel for global sikkerhet? Det er jo for eksempel veldig vanskelig å se for seg at den avtalen som Iran og USA når er kommet frem til om atomvåpenutvikling hadde vært mulig dersom forhandlerne ikke kunne føle seg trygge på at det som ble sagt dem i mellom ble holdt i fortrolighet?

- Ja, det er mulig. Og jeg er heller ikke for noe fullstendig frislipp, og støtter ikke nødvendigvis alt det Wikileaks har gjort. For eksempel er det som er blitt offentliggjort av ulike vurderinger gjort av diplomater av utenland-

ske politikere og regjeringer noe som ikke var nødvendig å offentliggjøre. Men det er jo også noe av problemet med diskusjon om varslerer, at det blir veldig for eller mot. Jeg mener en må ha en mye mer nyansert holdning til det. Mye av det som er kommet frem, for eksempel om krigsforbrytelser i Irak, er veldig viktig av offentligheten får vite om. Men det er ikke det samme som å åpne for et frislipp av informasjon.

- Men hvem skal ta avgjørelsen av hva som bør være offentlig?

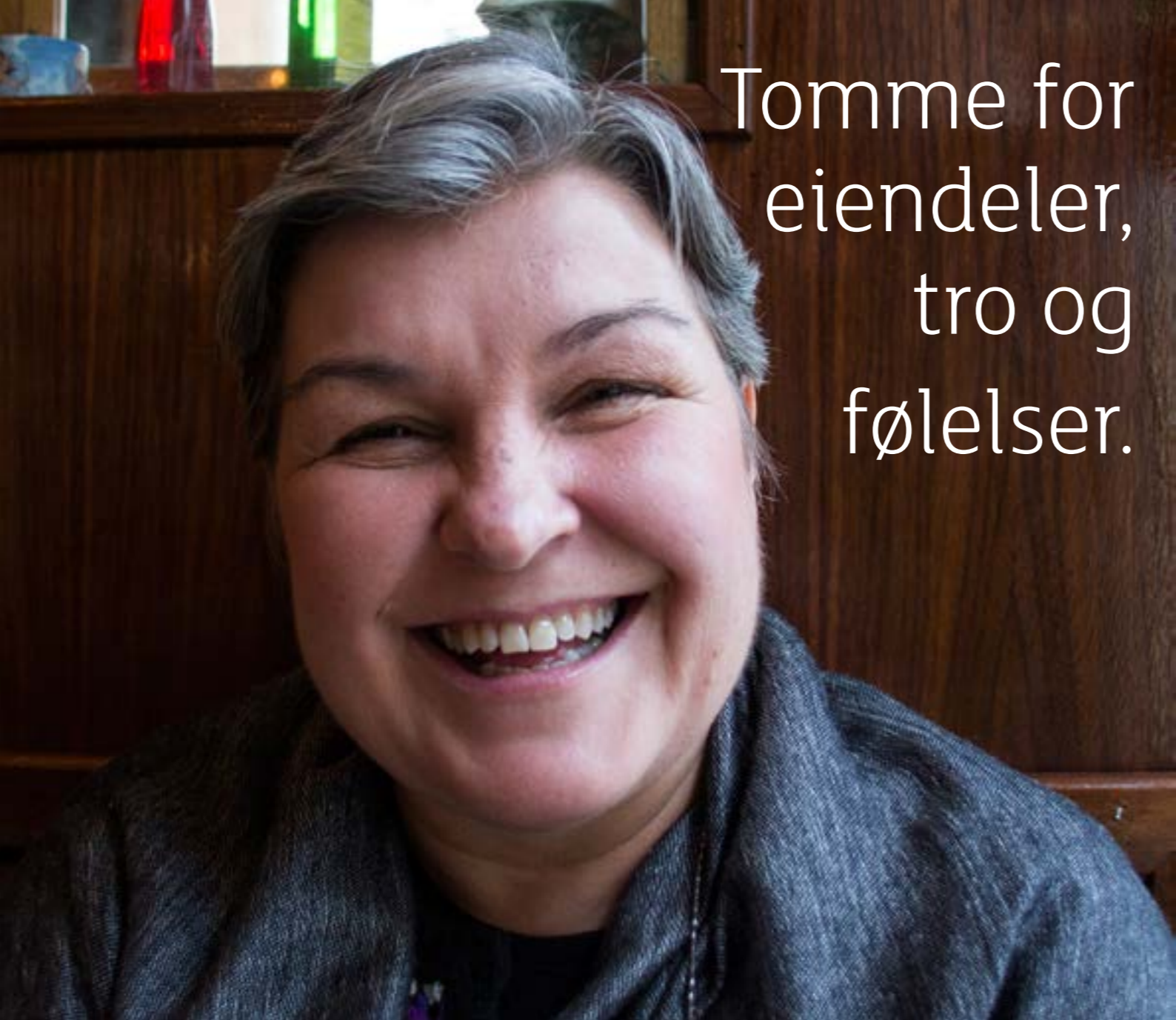
- Innen for det politiske systemet vi har i Norge er heldigvis mye av dette lovregulert. Vi har for eksempel EOS-utvalget, hvor politikere for innsikt i mye av det arbeidet etterretningen gjør. Men det vil jo aldri være helt krystallklare grenser. Etterretningsarbeid er i sin natur hemmelig arbeid. Det vil aldri være mulig å få alt de gjør opp til offentlig vurdering. Det vi kan gjøre er å ha gode lover som begrenser det så konkret som mulig, at vi har domstoler som har mulighet til å gripe inn, og at politiske ledere og parlamentarikere får tilgang til informasjon, slik at vi har mulighet til å kikke etterretningen i kortene.

Ikke fredspris til varsler

- Advokat og personvernforkjemper Jon Wessel-Aas foreslo for en tid tilbake Wikileaks til Nobels Fredspris. Nå er du Stortingsrepresentant og har muligheten til å nominere til prisen. Er Julian Assange en mulig kandidat?

- Jeg har tenkt en del på hvem jeg vil nominere, og jeg tror nok ikke Wikileaks blir min kandidat. Jeg tror nok det ville være å presse Nobels testament litt vel langt. Men jeg vil tolke forslaget som et uttrykk for at mange mener at varslerer gjør en viktig jobb for å sikre en åpnere verden, og det er jeg selvsagt helt enig i.

hastarheim@gmail.com

Tomme for eiendeler, tro og følelser.

Hun er tidligere forstander i Det mosaiske trossamfunn (DMT) og aktuell med boken *Vår jødiske reise*. Som representant for en av Norges små religiøse minoriteter, kjenner Venstre-medlem Anne Sender de vanskelige spørsmålene bedre enn de fleste.

Daniel Heggelid Rugaas

Anne Sender dyrker ikke mennesker: - Mennesket er nokså skrukete av natur, selv om de klarer å gjøre storslagne ting. Mandela var ingen speidergutt, men det han klarte å gjøre var likevel svært beundringsverdige.

Historien har vist hvor upålitelige vi kan være. Ingen minoritet i Europa har lidd mer enn jødene. Under 2. verdenskrig ble nesten halvparten av de norske jødene likvidert i de tyske leirene. Veien dit ble fremskyndet av norske

politimenn sin innsats, og norske frontkjempere deltok i noen av krigens største overgrep mot menneskeheten.

- Tenk så mange norske familier det har rammet. Enda diskuterer man om man skal publisere navnene. Vi har heldigvis kommet så langt nå at vi må erkjenne både samfunnets og den enkeltes handlinger, sier Sender.

De første tiårene etter krigen var det forholdsvis lite fokus på skyggesidene. Holocaust var en tysk historie som ikke angikk «gode

nordmenn». I dag har nye generasjoner stilt og besvart stadig flere av disse vanskelige spørsmålene.

- Den personlige berøringsangsten er borte, når det gjelder om dette treffer meg og min familie. Det er mer distanse og samtidig nært nok til at man trenger å vite det.

Den skamfulle historien endte ikke i 1945. Et lokalt skattekontor sørget for å innkreve restskatt for jøder som ble drept i Auswitzch til ut på 1980-tallet. Restitusjonssaken eller jødebo-saken på 1990-tallet ble en svært vanskelig sak. Oppreisningen etter den økonomiske likvidasjonen under krigen ble ikke gjort før i 1998, under Bondevik 1 med Odd Einar Dørum som justisminister, men den ble heldigvis også anstendig. Det har bidratt til at Norge nå opplever at jødene i landet er deres jøder. Nordmenn med jødisk tro, og svært aktive samfunnsborgere.

De som overlevde måtte bygge opp et jødisk samfunn i Norge der de kom hjem tomme for alt: eiendeler, tro og følelser. Sender sier at vi vet en del om hvem som overlevde da og fremdeles gjør det i dagens fangeleire og fengsler:

- De som har et mål ut over seg selv, som samarbeider for fellesskapet og skjønner dets behov, holder i større grad ut. Det kan være religiøst eller politisk arbeid, Røde Kors og andre ting.

Sivilisasjoner har oppstått og falt mange ganger. Overlevelse er også et tema for dagens samfunn, vi må ikke ta det for gitt. Det er en oppgave å arbeide frem overlevelsesmekanismer:

- Det er å akseptere flere sannheter, ha en rettstat med fri presse, at vi ikke har for stor forskjell på fattig og rik, at vi forstår vår samtid gjennom utdanning - og at vi tar vare på dem som faller utenfor.

Troen på det multikulturelle krever også erkjennelse av konflikten som har kommet for å bli. De må legges åpent på bordet og håndteres uten for mye følelser.

- De menneskene som har kommet, fra alle deler av verden, alle mulige konflikter, alle kulturer - de gir farge til vår opplevelse av verden. Da må vi også ta inn over oss deres mangfoldige historier. Passer vi på det? At de klarer seg, får hjelp til et sunt følelsesliv - bruker erfaringene deres?

Utdanning mot ekstremisme

Fram mot grunnlovsjubileet i 2014 har debatten blant annet handlet om hvilket omfang av menneskerettigheter som skal tas inn under revideringen. Menneskerettighetene kom som et resultat av 1900-tallets to verdenskriger og de forferdelige erfaringene man hadde etterpå:

- Da hadde vi vært med begge føttene i «bånn». Men verden så også veldig annerledes ut i 1948 enn det den gjør i dag. Kanskje må vi velge ut et utvalg av rettigheter som er viktigere enn andre litt avhengig av hvor den enkelte stat står i sin utvikling. I Norge bør vi forplikte oss på alle.

For mange er det fremdeles vanskelig å diskutere det norske holocaust. Komikere og forfattere plumper tidvis uti. Hvordan klarer vi å bygge et samfunn som i større grad takler slike debatter?

- I mine øyne må en del av svaret på omtrent alt være utdanning, utdanning, utdanning. Det skal være aksept for å stille spørsmål ved etablerte sannheter, kritisk debatt og respekt for kunnskap. Men det handler også om dannelse. Kunnskap uten etisk grunnmur er ikke nok. Det hjelper ikke å være rakettforsker og ikke kunne forskjellen på godt og vondt, fordi faren blir da et samfunn som mister evnen til å sette seg inn i den andres situasjon - som ikke har rom for empati. Det gir vekstmu-

lighet for ekstreme holdninger. Uten motstand kan nettet bidra til å forsterke konspirasjonsteorier og vonde holdninger, særlig i de lukkede rom.

Anne Sender er overbevist om at «troll» sprekker i sola. - Fanatikere må få det lyset de skal, i et tidsbegrenset rom. Der må de overvinnes av oss andre og vi må gidde å ta debattene. I et land som Norge kan vi få det til, mener Sender. Fordelen av felles pensum, at det fremdeles er små samfunn og vår sterke rettsstat kan ennå sikre en heldig utvikling, sier hun. Men vi må også erkjenne at det er faenskap der ute, miljøer som både har vilje og evne til å ødelegge det andre har skapt. Det må konfronteres.

- Ni parlamenter i Europa har i dag partier med uttalt nazistiske formuleringer. Men når det er sagt, så er det en betydelig motstandsbevegelse, de får motstand. De statene som er i ferd med å erkjenne sin egen historie spesielt i Øst-Europa, åpner arkiver, minnelunder og museer. Utdanning og opplæring av politi, dommerstand, media følger på. De to trendene gror altså ved siden av hverandre. Demokratiets tyngde kommer allikevel etter hvert til å kutte fascistenes røtter, er min realistiske overbevisning.

Religionens plass i rommet

Som representant for en religiøs minoritet i det fortsatt ganske homogene Norge, ser Sender ofte debatten fra et litt annet ståsted. Når det gjelder religionens plass i det offentlige rom, frykter hun at noen har mistet evnen til å verdsette det religiøse:

- Vi ser det helt eksplisitt i omskjæringsdebatten. Der barneombudet ikke skjønner er at det finnes andre dimensjoner enn deres egen, som er medisinsk. Man må forstå at religiøs livsførsel oppleves som et gode, og at det derfor frivillig videreføres fra foreldre til

barn i generasjon etter generasjon.

Et kors i nakkegroppa eller hijab på jobben plager ikke Sender. Den eneste instansen der det bør tilstrebes nøytralitet er etter hennes mening i politiet. Der bør reglene være annerledes: - Politiet har mandat til å utøve makt også fysisk. Religiøse symboler i slike situasjoner kan være med på å eskalere den mer enn å roe den.

Da samarbeidsavtalen mellom regjeringspartiene, Venstre og KrF ble lagt frem, var KRLE-faget blant de mest omstridte for mange. Sender mener dialog kunne ha løst saken bedre. - Venstre og KrF burde snakket med representanter fra oss som var med i forrige runde i Samarbeidsrådet for Tro- og Livssynssamfunn i Norge, STL. Vi hadde hatt gode forslag til noen måter å løse dette på.

Ikke minst burde det ligge en skikkelig evaluering i bunn som påpekte et reelt behov for den endringen. Faktisk tror vi at både lærere, foreldre og barn er godt fornøyd med faget slik det idag fungerer.

Venstre har viktige roller å spille fremover med å holde debatten om det livssyns åpne samfunn levende, ikke mist å få til politiske beslutninger som gir like retter for alle. Anne Sender har en klar oppfordring til partiet om også å lære Midtøstens utfordringer grundig. Det er mange som ser at fred og samarbeid i dag har en større politisk interesse enn før, og forhåpentligvis er tiden inn for en mindre følelsesladet og polarisert debatt. I Norge har vi mye kunnskap og mye empati for Midtøsten og spesielt Israel-Palestina-konflikten, og kanskje kan Venstre være med på en sunn utvikling her fordi de ikke har hatt så sterke sort-hvitt-posisjoner, mener Sender.

daniel@venstre.no

Retten til mat og frihet

- om menneskerettigheter og utviklingsarbeid

- Jeg blir ofte spurt hva den mest alvorlige form for brudd på menneskerettighetene i dagens verden er. Svaret mitt er uten unntak: ekstrem fattigdom.

Mary Robinson, FNs høykommissær for menneskerettigheter (1997-2002).

Kari Helene Partapuoli

leder Utviklingsfondet

I følge FN går 842 millioner mennesker sultne til sengs. Årsakene til at mennesker fortsatt sulter er mange og komplekse. Det handler blant annet om ineffektive produksjonsmetoder, om manglende politisk ledelse, om økonomisk utvikling, om klimaendringer, om arbeidsledighet og om bønders rettigheter. At folk skal ha nok mat til seg og familien er et essensielt utviklingsmål og et av tusenårsmålene, men mat er også en menneskerett. Derfor er arbeidet med å bekjempe sult et grunnleggende menneskerettighetsarbeid.

Utviklingsfondet jobber for å sikre fattiges rett til mat i noen av verdens fattigste land. Våre prosjekter handler om at småbønder i utviklingsland skal produsere nok mat og slippe å være avhengige av matutlevering. Dette arbeidet handler grunnleggende om kon-

krete produksjonsmetoder slik at avlinger øker og det blir mer mat. Sammen med bønder bygger vi vanningsanlegg, utvikler metoder for å samle regnvann og gir bøndene kunnskap om klimasmarte dyrkningsmetoder. Men i tillegg til fokus på økt produksjon er det helt vesentlig med et menneskerettighetsperspektiv i dette arbeidet. Derfor jobber vi, og flere med oss, for å sikre at bønder har rett til jord, at de får en rettferdig betaling for produktene sine, at de har adgang til et marked slik at de kan selge det de produserer, samtidig som vi støtter småbønders egne sosiale bevegelser. Produksjons- og rettighetsarbeid er for oss uløselig knyttet sammen.

Noen av våre mest omfattende prosjekter har vi i to av verdens fattigste land Malawi og Etiopia. I begge land er deler av befolkningen hvert år avhengig av å få

Produksjons- og rettighetsarbeid er for oss uløselig knyttet sammen.

utdelt mat for å overleve. Nesten alle er småbønder og har ikke noe annet valg enn å produsere sin egen mat. Dette gjør de på små åkerlapper med simple redskaper. Med så lite ressurser betyr nok mat nesten alt. Men selv i en situasjon hvor det å få dekket et så grunnleggende behov som å spise seg mett er en utfordring, er politiske og sivile rettigheter helt vesentlig for folk.

I november i år besøkte jeg Utviklingsfondets prosjekter i Malawi. Et av prosjektbesøkene som gjorde et sterkt inntrykk var møtet med kvinnegruppen Young Women Can Do It. Dette var en gruppe med cirka 40 kvinner mellom 17 til 25 år. Det finnes mer enn 50 slike grupper i Malawi. I gruppene får unge kvinner opplæring innen blant annet ledelse og organisasjonsarbeid, politisk påvirkningsarbeid og nettverksbyg-

ging. Klubbene etableres både på skoler og i lokalsamfunn.

Livet for unge kvinner i Malawi er hardt. De vokser opp i små lokalsamfunn hvor de tidlig tar del i gårdsarbeidet. Både gutter og jenter må jobbe, men en del av de hardeste arbeidsoppgavene legges på jenter og kvinner. Tidlig må unge jenter gå langt for å hente vann og ved. Vannbøren er tung, men de unge kvinnene risikerer mer enn å bære tungt. Kvinnene i Young Women Can Do It-gruppen kunne fortelle at det ikke var uvanlig for jentene å bli voldtatt mens de var ute for å hente vann. De fortalte også om hvordan mannlige familie-medlemmer ofte misbrakte unge jenter, og de fortalte om et stort press for å gifte seg tidlig slik at familien kunne få brudeprisen. De unge kvinnene var ambisiøse og når jeg spurte dem om hvor de

var om ti år ville de bli ingeniører, sykepleiere og ledere. Men de var usikre på hvordan de skulle få mulighet til å ta høyere utdanning når foreldrene maste om at de skulle gifte seg. For disse unge kvinnene var kvinners rettigheter en hjerte- og kampsak.

Men samtidig som de unge kvinnene kjempet for at kvinner skal bestemme over egne liv og ha innflytelse i de lokale landsbystrukturene og i den nasjonale politikken var de opptatt av mat-sikkerhet. De har vokst opp i et land hvor avlinger kan slå feil, hvor det ikke er en selvfølge at alle har nok mat og hvor de opplever at den dyrebare regntiden blir uforutsigbar på grunn av klimaendringene. Derfor planter Young Women Can Do It-gruppen trær og derfor lærer de hverandre dyrkningsteknikker som er motstandsdyktige mot både flom og

For disse unge kvinnene handler kampen om en bedre fremtid både om retten til mat og om retten til politiske og sivile rettigheter.

tørke. De snakker varmt om at de vil plante trær så alle åsene i Malawi blir grønne igjen og de snakker varmt om bærekraftig matproduksjon. For disse unge kvinnene handler kampen om en bedre fremtid både om retten til mat og om retten til politiske og sivile rettigheter.

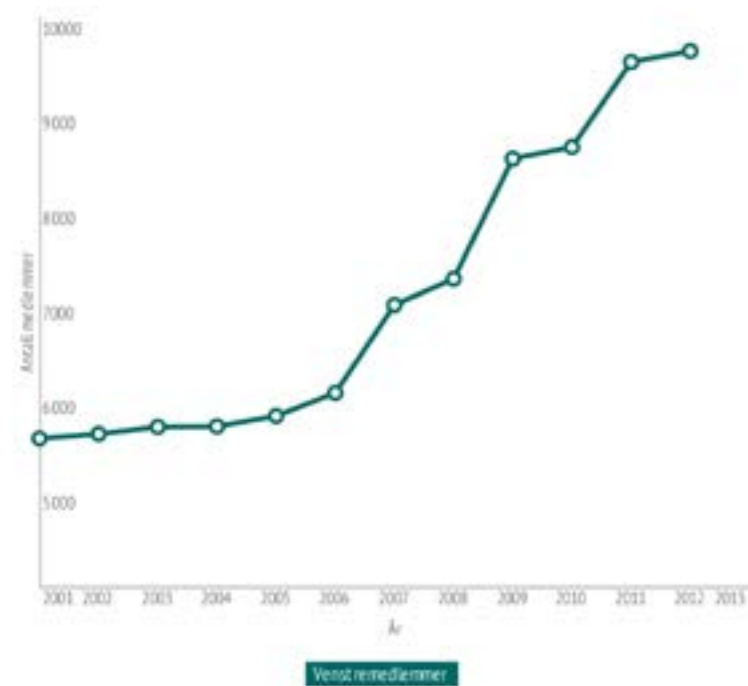
Det er mange diskusjoner rundt menneskerettigheter og utviklingsarbeid, og i norsk bistand gis det omfattende støtte til rettighetsarbeid for å bekjempe sult og fattigdom. Slik som de unge kvinnene i Malawi lærer oss, handler det ikke om å jobbe enten med grunnleggende rettigheter som mat eller med sivile og politiske menneskerettigheter. I arbeidet for en mer rettferdig verden må vi jobbe med begge deler.

Meningsmålinger

	Sep	Okt	Nov	Sep-nov	Mand nov	+/- valg 13
Ap	29,7	31,9	32,2	2,5	56	1
Høyre	27,0	27,8	27,9	0,9	52	4
Frp	15,9	14,6	14,5	-1,4	26	-3
Krf	6,0	5,5	5,4	-0,6	9	-1
V	5,5	5,6	5,4	-0,1	9	0
Sp	5,1	4,7	5,0	-0,1	9	-1
SV	4,8	4,1	4,0	-0,8	7	0
MDG	3,2	3,2	3,3	0,1	1	1
Rødt	1,4	1,3	1,2	-0,2	0	0
Andre	2,1	2,3	2,7	0,6	0	0

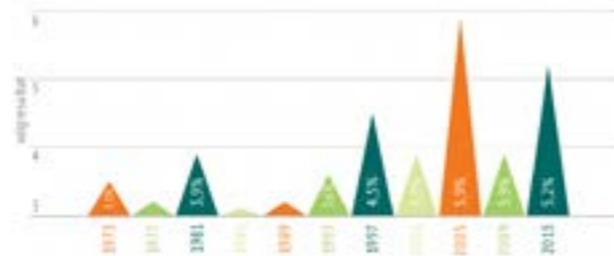
Tallene er et gjennomsnitt fra målingene i september, oktober og november 2013. Kilde: pollofpolls.no
Mandatfordeling november 2013: Regjeringen 78. Opposisjonen 91. Ap+Sp+SV 72. H+Krf+V 70.

Verv en venn til et parti i vekst!

▲ 350 % økning
fra 2 til 9 stortingsrepresentanter

▲ 5,2 %
Nest beste stortingsvalgside 1969

Beste verver før nyttår vinner en dag på Stortinget med Trine og stortingsgruppa.

www.venstre.no/innmelding

Generalsekretæren Det liberale Europa

Vi i Venstre er en del av Europas liberale bevegelse; Alliance of Liberals and Democrats for Europe (ALDE), og nylig deltok jeg på ALDE-kongressen i London. Vi er seks måneder unna valget til Europaparlamentet. Den 22. – 25. mai skal over 500 millioner innbyggere i Europa velge 751 medlemmer til Europaparlamentet, og om ett år settes Europakommisjonen sammen på nytt. Selv om ikke Norge er medlem av EU har valget i Europaparlamentet og valgene i hvert enkelt land i Europa betydning for oss. Vi trenger en sterk liberal tilstedeværelse i Europa. Det er avgjørende for å få gjennomslag for liberal politikk.

Liberal politikk er også avgjørende for hvorvidt Europa lykkes, tror jeg. Frihet og ansvar er vår ideologi. Et europeisk samarbeid gir oss ikke bare individuell frihet, men også den kollektive friheten til å holde gigantene i den globale økonomien i sjakk. Det gjelder friheten til å kunne stå opp mot de store hedgefondene fra USAs østkyst, mot gigantene fra Silicon Valley eller i Guangdong. Det er en frihet vi ikke lenger nyter på nasjonalt nivå, fordi behovet for å tiltrekke seg investeringer begrenser de politiske alternativene for nasjonale myndigheter. Globale giganter kan effektivt fjerne suverenitet, slik Irland og Portugal har lært.

Det europeiske samarbeidet kan heller ikke løse alt. Det kan ikke løse borgerkrigen i Syria. Men det kan styres etter et liberalt kompass. Fem EU-land tar en fjerdedel av alle syriske flyktninger som kommer til Europa. I fire av de fem er Venstres søsterpartier i regjering. Vi kan vise solidaritet, tilby utstyr og medisiner, og ta med begge sider til bordet for å snakke.

De liberale partiene vil ha et generøst, modig og ansvarlig Europa. Ikke et lukket, engstelig samfunn av rasister og populistere, slik truselen er i flere av medlemslandene. Jeg tror på muligheten for å bygge et liberalt kontinent. Riktignok har lavkonjunkturen styrket ekstremister som utgjør en fare for demokratiet flere steder. Og sant nok, vårt søsterparti fikk et tilbakeslag i Tyskland. Men andre steder strømmer liberalere frem i siste valgene: fra Island til Georgia, gjennom Luxembourg, Østerrike, Tsjekkia – og Norge. Den sosiale liberalismen tenner og inspirerer fortsatt.

La oss sammen, uavhengig av våre ulike EU-standpunkt, heie frem de liberale kreftene i hele Europa.

Trond Enger
generalsekretær

Kalender

Januar:

10.-12.: Sentralstyresamling
17.: Møte i Venstres valgkomite
25.-26.: Fylkesårsmøte Møre og Romsdal Venstre, Molde

Februar:

01.: Fylkesårsmøte Agder Venstre, Søgne
01.-02.: Fylkesårsmøte Hedmark Venstre
01.-02.: Fylkesårsmøte Sogn og Fjordane Venstre, Balestrand
07.-08.: Fylkesårsmøte Buskerud Venstre, Tyrifjord
07.-08.: Fylkesårsmøte Vestfold Venstre, Åsgårdstrand
08.: Fylkesårsmøte Østfold Venstre, Eidsberg
08.: Fylkesårsmøte Telemark Venstre, Sauherad
08.-09.: Fylkesårsmøte Rogaland Venstre, Eigersund
08.-09.: Fylkesårsmøte Hordaland Venstre, Bergen
08.-09.: Fylkesårsmøte Sør-Trøndelag Venstre, Trondheim
08.-09.: Fylkesårsmøte Troms Venstre, Finnsnes
14.-15.: Fylkesårsmøte Nord-Trøndelag Venstre, Steinkjer

14.-15.: Fylkesårsmøte Nordland Venstre, Bodø
15.: Fylkesårsmøte Akershus Venstre, Bekkestua
15.-16.: Fylkesårsmøte Oppland Venstre, Lillehammer
15.-16.: Fylkesårsmøte Finnmark Venstre, Hammerfest
28.: Sentralstyremøte
28.-01.03: Fylkesårsmøte Oslo Venstre

Mars:

01.-02.: Landsstyremøte, Hotel Bristol, Oslo
14.-16.: Lokalpolitisk nettverk
21.-23.: Lokalpolitisk nettverk

April:

03.: Sentralstyremøte
03.: Landsstyremøte
04.-06.: Landsmøte

Se <http://www.venstre.no/kalenderen> for oppdatert informasjon

Et sosialliberalt verksted?

For noen år tilbake uttalte en kommentator at «sentrum er ikke dødt, det er overbefolket». Dette har vi også sett et illustrerende eksempel på med den pågående debatten om begrepet «liberal».

Trond Åm

Bård Vegar Solhjell tok for et års tid tilbake til orde for å gjøre SV til det liberale partiet på venstresida. Håkon Haugli og Aksel Braanen Sterri hevdet at det var Arbeiderpartiet som hadde overtatt den sosial-liberale stafett-pinnen etter Castberg og Gunnar Knudsen. Civita har arbeidet målrettet gjennom flere år med å skape en felles «liberal» plattform på borgerlig side. Og det er ikke tilfeldig at den britiske sosiologen Anthony Giddens omtaler sin «tredje vei» for det britiske Labour som «sosialliberal»: Vår tids utfordringer, med globalisering, omveltninger i familie- og privatlivet og vårt forhold til naturen, krever nye svar, og nye måter å tenke forholdet mellom staten og individet på. Det vil si at vår tids viktigste diskusjoner befinner seg der hvor Venstre er og alltid har vært: i skjæringspunktet mellom det sosiale og det liberale.

Venstre – et parti for konstruktive brytninger

Det vi i positiv forstand forstår som den demokratiske velferdsstaten er bygd på politiske kompromisser som i stor grad har blitt båret fram av den sosialliberale idétradisjonen. Både John Maynard Keynes og William Henry Beveridge, som hver på sitt vis har spilt en helt avgjørende rolle for utviklinga av moderne velferdsstater i den vestlige verden, var liberalere. Beveridge-rapporten la ikke bare grunnlaget for den britiske velferdsstaten etter krigen, men var nok også en viktig inspirasjonskilde for det norske Fellesprogrammet, den tverrpolitiske plattformen som skulle gjenreise Norge i 1945. Da den påtenkte statsminister, Hjemmefront-lederen, juristen og Venstrepolitiker Paal Berg holdt en tale til det norske folk over radioen 9. mai 1945, uttalte han: «Vi skal bygge opp igjen vår gamle rettstat, men vår tid krever at Staten

Målet er å samle et uavhengig nettverk på utsida av partiet som kan bidra til å utforme ny politikk.

ikke bare har til oppgave å verne om liv og eiendom. Staten skal og være en velferdsstat som ser det som sin oppgave å gjøre livet verd å leve for oss alle». Dette skal være første gang ordet «velferdsstat» ble brukt offentlig i Norge.

Samtidig som Venstre har spilt en viktig rolle i utbygginga av en aktiv stat, er det viktig å ikke feie egne motsetninger under teppet. Ved valget i 1918 gikk Høyre kraftig fram på bekostning av Venstre. Velgerne var lei forbudspolitikken og statlig intervensjon, og Johan Ludwig Mowinckel, som tidligere hadde sympatisert med Venstres radikale fløy og lojalt støttet opp om Gunnar Knudsens linje, tok nå til orde for å bygge ned statsapparatet, slik at folk «atter henvises til først og fremst at hjelpe sig selv og ikke i saa høi grad som i de senere aar regne med det offentliges bistand».

Mowinckels næringsliberalisme utgjør et klart brudd med Ven-

stres tidligere aktive statspolitikk. Det vil si at det som vi dag gjerne ser som det klassiske skillet mellom den politiske venstre- og høyresida, er en motsetning som vi gjenfinner i Venstre selv. Begge retninger bør altså være legitime, og i og for seg er det ingen grunn til at Venstre skulle feie denne motsetningen under teppet. Snarere tvert imot gir det en anledning til udogmatisk å finne gode og gjennomtenkte løsninger på vår egen tids utfordringer.

Både mer og mindre stat

Den franske økonomen Thomas Piketty, som har blitt berømt for sitt arbeid om ulikhet, utkom tidligere i år med storverket «Le capital au XXIe siècle». Han peker på at etter flere tiår med stadig større grad av sosial utjevning og velutbygde velferdssystemer over hele den vestlige verden, er forskjellene igjen i ferd med å øke dramatisk. I debatten som har kommet i kjølvannet av finans-

krisen i 2007-08, finner man både dem som hevder at årsaken til krisen var for lite statlig regulering, og dem som hevder at årsaken var for mye stat. Piketty mener at begge røster har noe for seg, men at ingen av dem gir fyllestgjørende beskrivelser av krisen.

Mer stat var løsningen på utfordringene som ble skapt av krisen på 30-tallet. Men i det bildet som tegner seg etter finanskrisen i 2007-08, er situasjonen mer kompleks. «De store statsutvidelsene har allerede funnet sted: Det vil ikke skje en gang til, i det minste ikke i samme form», skriver Piketty.

Piketty mener at det trengs politiske grep for å motvirke en finansøkonomi som har løpt løpsk, men samtidig at de offentlige velferdssystemene må moderniseres og gjøres bærekraftige. Svaret er med andre ord både mer og mindre stat – så slik sett har in-

gen parti så gode forutsetninger for å gi svar som svarer til dagens utfordringer, som Venstre. Men da bør ikke diskusjonen handle om merkelapper eller om hvem som er «mest liberal» i et landskap preget av relativt små forskjeller, men om hvor og når man skal ta politiske virkemidler i bruk for å løse utfordringer.

Det er symptomatisk for den overordnede debatten at Piketty – som har bakgrunn fra den franske venstresida – påkaller den liberale filosofen John Rawls når han diskuterer løsningene på framtidens utfordringer. Interessant nok har denne brytningen alltid vært fundamentet for Venstres politikk. Venstre-formannen Gunnar Garbo formulerte at «[d]et er et liberalt prinsipp at man ikke skal godta andre sosiale ulikheter enn dem som er berettiget ut i fra hensynet til det felles beste». Det er så godt som en omskrivning av Rawls' liberale prinsipp, og kan spores

tilbake til den franske menneskerettighetserklæringa fra 1789. Slik sett kan man hevde at det politiske motsetninger til tross allikevel kan finnes en kjerne i den liberale idétradisjonen som alle kan samles om.

Den liberale idétradisjonen har gjort det mulig for Venstre å komme med stadig nye svar til forskjellige tiders utfordringer. Det liberale prinsippet går som en rød tråd gjennom hele partiets politiske historie, om det gjelder kampen for demokrati, store sosiale reformer, eller at Venstre som første parti forstod viktigheten av å sette miljøet på dagsorden.

Å finne gode løsninger på felles beite

Med Agenda og Civita på banen, står Venstre i fare for å havne i en skvis. Selv om Venstre i og for seg kan samarbeide med begge, er det viktig å holde fast ved at Venstre representerer en selvstendig idétradisjon, og at det er bredden i denne tradisjonen som har vært og er partiets styrke.

Dette er bakgrunnen for at Sosialliberalt Verksted ser dagens lys i januar. Målet er å samle et uavhengig nettverk på utsida av partiet som kan bidra til å utforme ny politikk. Mange store problemstillinger kan være vanskelige å gå ordentlig inn i gjennom de ordinære politiske prosessene. I tillegg er det viktig at Venstre, i mangel på harde ressurser, formår å ta i bruk sin største styrke, nemlig alle de dyktige og iderike menneskene som kanskje ikke er medlemmer, men som kan ha mye å bidra med i politikktutforminga. I et politisk landskap hvor mange beiter på de samme markene, er det viktig med kjentfolk som vet hvor de gode tustene er.

unge venstre

5 hektiske uker

For 5 uker siden ble jeg valgt som ny leder i Unge Venstre. Det har vært 5 hektiske uker med lange dager, men også mye moro.

Rett etter at jeg ble valgt til leder ble jeg kastet med hode først inn i en budsjettprosess hvor Venstre for første gang på 8 år hadde direkte innflytelse på budsjettet. Det var mye å sette seg inn i, og det ble mange lange kvelder. Den første uka var jeg i både Politisk kvarter og Dagsnytt 18. Både budsjett og nasjonalmedia var utfordrende, men det var også veldig gøy.

Det er en spennende tid å lede Unge Venstre i. Vi har hatt en stor økning i antall medlemmer, og har en sunn økonomi. Det er et stort privilegium å få ta over en organisasjon som er i så god stand. Vi er i en posisjon hvor det er gode muligheter til å vokse. Vi har aktivitet i alle fylker utenom ett, og vi jobber med å få startet Finnmark Unge Venstre til våren. Vi er heldige som har så mange dyktige, unge liberale som ønsker å være aktive og bidra hos oss. Medlemmene er vår viktigste ressurs og det neste året kommer vi til å bruke mye tid på skoling. Vi planlegger å revidere skoleringsopplegget vårt for å fortsatt kunne være en organisasjon hvor man kan utvikle seg og lære nye ting. På denne måten vil vi bli være enda sterkere og vil stille enda bedre forberedt til neste valgkamp.

Det å ta over en organisasjon i god stand er også en stor forpliktelse. Aktivitet og medlemmer er ikke noe som kommer av seg selv. Hardt arbeid er den eneste oppskriften på videre vekst. Målet nå er å klare medlemsvekst også i år. Vi har et stykke å gå for å tangere fjoråret, men det er langt fra umulig. Hvis du som leser dette er i tvil om du har betalt kontingent til Unge Venstre: gjør det nå! Alle som er mellom 12 og 35 oppfordres til å sende «UV <ditt navn> til 2440». At folk betaler medlemskontingenten er en forutsetning for at vi skal kunne fortsette arbeidet vårt. Er du ikke overbevist kan du følge med på julekalenderen på nettsiden vår. Der legger vi ut en god grunn til å betale kontingenten hver dag frem til julaften.

Det neste året skal Unge Venstre ha et stort politisk verksted. Vi skal lage en helt ny politisk plattform fra bunnen. Når Unge Venstre lager politiske

dokumenter er ingen sak for stor, og ingen sak er for liten. Vi vil forsøke å løfte blikket og se de store linjene. Vårt prosjekt er å skape politikk som løser både dagens, og morgendagens problemer. Jeg håper at vi gjennom vår prosess med å lage en ny politisk plattform for Unge Venstre også kan være til inspirasjon og skape diskusjon i hele Venstre. Nå som vi er i en posisjon med innflytelse kommer vi til å få igjennom mye av vår politikk. Da er det viktig at vi ikke hviler på laurbæra, men presser på videre og videreutvikler den politikken vi har og skaper ny politikk.

Jeg gleder meg veldig til å lede Unge Venstre fremover, og med meg har jeg fått et veldig dyktig sentralstyre. Med den gjengen og alle de dyktige tillitsvalgte og medlemmene ute i fylkes og lokallagene blir dette en veldig spennende jobb. Jeg håper på et godt samarbeid med alle dere i Venstre og håper vi sammen kan klare å gjøre et enda bedre lokalvalg om 2 år, slik at vi kan få et grønnere og mer liberalt Norge.

Tord Hustveit
tord.hustveit@venstre.no

De unge engasjerte

I høst var Johannes Bangum (19) personlig valgkampsjef for Abid Q. Raja. Han var en av hundrevis av Unge Venstre-aktivister som bidro før valget. Etter valgkampen startet han en veldedig organisasjon.

Full av energi

Under valgkampen jobbet han 14 timer daglig for Abid Q. Raja. De to dro rundt i hele Akershus for å møte velgere.

- Abid må alltid være 100 prosent tilstede når han møter velgere. Jeg var den som holdt meg i bakgrunnen for å ringe media og planlegge neste aktivitet. Jeg hadde sikkert 1000 telefonsamtaler med journalister, og heldigvis fikk vi mange oppslag.

Frivillig i Ghana

Etter valgkampen dro Johannes

til Ghana for å jobbe som lærer. De mange inntrykkene gjorde at han startet en veldedig organisasjon for å samle penger til skolen.

- Skolen startet for 15 år siden, da rektoren samlet en gruppe fattige barn under et mangotre for gi dem utdanning. Ingen av dem hadde penger til offentlig skole, men heldigvis tok noen vare på dem. Nå går det 150 barn på skolen, men fortsatt er det 107 barn som står på venteliste til skolen. Derfor vil jeg gjerne samle inn penger, slik at vi kan bygge en ny og større skole.

Glad i bistand

Johannes er glad for at den nye regjeringen opprettholdt nivået på bistanden på ett prosent av BNP. Han skal selv samle inn 360 000 kroner, fordi han ser at det hjelper.

- Når et fattig barn får utdanning gir det muligheter for et helt annet liv. Det er veldig givende å vite at min innsats vil føre til at flere hundre barn får den skolegangen

de trenger. Det blir enda morsommere når vi får så mye støtte fra folk i Norge. Akkurat nå sender vi ut håndlagde takkekort til alle som har donert penger før jul.

- Hva skal du gjøre når du har samlet inn alle pengene?

- Når vi har samlet inn 360 000 kroner skal jeg få Abid til å danse seiersdansen på Stortingets talerstol, det må han vel gå med på.

For å lese mer om prosjektet kan du gå inn på www.utdanningutengrenser.org

B-BLAD
Retur:
Venstres Hovedorg.
Møllergt 16 0179
OSLO

Har du sjekket deg selv?

Det kan være lurt å sjekke seg selv iblant. I Venstres nye medlemsregister kan du sjekke deg for feil adresse, kontaktinformasjon og andre opplysninger.

Du kan også:

- regulere hvilken informasjon du ønsker å motta
- laste ned siste ubetalte faktura
- velge hvordan du vil ha kontingenten (e-faktura, brev i posten eller via epost)
- gi beskjed hvis du ønsker å bidra i neste valgkamp, og med hva
- gi beskjed hvis det er politiske tema du ønsker å bidra med, lokalt eller nasjonalt
- registrere din faglige kompetanse hvis du ønsker at partiet skal kunne benytte den

Venstres medlemsregister er ikke lenger bare et medlemsregister. Nå har registeret blitt en måte å kommunisere med hverandre på. Etter hvert som registeret bygges ut, skal du blant annet kunne melde deg på skoloring, møter og konferanser, og du skal kunne registrere deg som Venstrevenn (fast økonomisk bidragsyter). Er du tillitsvalgt finnes det enda flere muligheter.

Bruk din Facebook-konto, din Google-konto eller din Windows

The screenshot shows the 'MY PAGE' interface for Venstre. The 'Min informasjon' section is active, displaying a 'Help' bubble that says 'Her kan du se endre kontaktinformasjonen din og andre opplysninger om deg selv.' Below this, the 'Kontaktinformasjon' section contains several input fields for personal and contact details, including name, date of birth, membership number, gender, phone number, address, postal code, municipality, county, and email address.

Live-konto til å logge deg på. Forutsetningen er at epost-adressen du har registrert hos disse tjenestene, er den samme som du oppgav da du meldte deg inn i Venstre (eller sist du gav Venstre melding om ny epost-adresse). Hvis du ikke har en slik konto,

kan du bruke medlemsnummeret som passord.

Har du vansker med å logge deg inn? Eller har du andre spørsmål eller tilbakemeldinger om medlemsregisteret? Send en epost til support@venstre.no eller sjekk supportsiden på

<http://support.venstre.no>.

Her kan du også laste ned en brukerveiledning.

Hjelp oss å gjøre kommunikasjonen med deg enklest mulig.

Logg deg inn på <http://medlem.venstre.no/> i dag!